

Nacionalni plan za implementaciju
Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i
sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u
porodici (Istanbulska konvencija)
za period 2023. – 2027. godine

Lista skraćenica i pojmovnik

- EK - Evropska komisija
- EKLJP - Evropska konvencija o ljudskim pravima
- ESLJP - Evropski sud za ljudska prava
- EU - Evropska unija
- Istanbulska konvencija - Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici
- Koordinacioni odbor za praćenje Istanbulske konvencije – Koordinacioni odbor za koordinaciju, sprovođenje, praćenje i procjenu
- KZ - Krivični zakonik
- MP - Ministarstvo pravde
- MLJMP – Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
- NVO - Nevladina organizacija
- Pravilnik o načinu rada Centra za socijalni rad – Pravilnik o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada Centra za socijalni rad
- Pravilnik o načinu rada CSR – Pravilnik o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada Centra za socijalni rad
- Pravilnik o obavljanju stručnih poslova - Pravilnik o bližim uslovima i standardima za obavljanje stručnih poslova u socijalnoj i dječjoj zaštiti
- Pravilnik o osnovnim materijalnim davanjima - Pravilnik o bližim uslovima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite
- Pravilnik o psihosocijalnom tretmanu - Pravilnik o načinu sprovođenja obaveznog psihosocijalnog tretmana
- Pravilnik o smještaju u prihvatilište/sklonište - Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge smještaja u prihvatilištu - skloništu
- Pravilnika o pružanju savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga – Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje normativima i minimalnim standardima savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga
- Protokol o zaštiti od nasilja – Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici
- SE - Savjet Evrope
- SPEU - Sud pravde Evropske unije
- UEU - Ugovor o Evropskoj uniji

- UN - Ujedinjene nacije
- UNDP - Program Ujedinjenih nacija za razvoj
- ZBPP - Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći
- ZKP - Zakonik o krivičnom postupku
- ZPP - Zakon o parničkom postupku
- ZZNP - Zakon o zaštiti od nasilja u porodici
- ZZŠ- Zavod za školstvo
- CSO – Centar za stručno obrazovanje

Definicije koje se koriste u svrhu Konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija:

- a) „nasilje nad ženama“ označava kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije nad ženama i predstavlja sva djela rodno zasnovanog nasilja koja dovode ili mogu da dovedu do fizičke, seksualne, psihičke ili ekonomske povrede ili patnje za žene, obuhvatajući i prijetnje takvim djelima, prinudu ili arbitrarno lišavanje slobode, bilo u javnosti ili u privatnom životu;
- b) „nasilje u porodici“ označava svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja do kojeg dođe u porodici ili domaćinstvu odnosno između bivših ili sadašnjih supružnika odnosno partnera, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom;
- c) „rod“ označava društveno određene uloge, ponašanja, aktivnosti i atribute koje dato društvo smatra prikladnim za žene i muškarce;
- d) „rodno zasnovano nasilje nad ženama“ označava nasilje koje je usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno ono koje nesrazmjerno utiče na žene;
- e) „žrtva“ označava svako fizičko lice koje je izloženo ophođenju opisanom pod tačkama a i b;
- f) pojam „žena“ uključuje i djevojke ispod 18 godina starosti.

Sadržaj

Lista skraćenica i pojmovnik	6
1 Uvod	9
2 Opis stanja.....	13
3 Operativni ciljevi i prateći indikatori učinka.....	15
4 Aktivnosti za sprovođenje operativnih ciljeva	15
5 Usaglašenost nacionalnog plana sa drugim strateškim dokumentima i obavezama koje proizilaze iz pregovora za pristupanje EU i glavnim sektorskim politikama EU u oblasti zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u porodici.....	17
6 Opis aktivnosti nadležnih organa i tijela za praćenje sprovođenja programa	49
7 Način izvještavanja i evaluacije	56
8 Informacija za javnost o ciljevima i očekivanim učincima programa u skladu s Komunikacionom strategijom Vlade Crne Gore.	50
9 Predlog budžeta za sprovođenje Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija).....	51

1 | Uvod

Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija¹ nastala je radom Odbora za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici (CAHVIO)² koji je formiran kao adhoc tijelo od Strane Savjeta Evrope u maju 2010. godine. Naime, ovo tijelo je kao odgovor na potrebu za novim pravnim instrumentom, u decembru 2010. godine predstavilo konačni nacrt Konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, a ista je usvojena 7. aprila 2011. od strane Savjeta ministara u Istanbulu, a otvorena za potpisivanje 11. maja 2011.

Ova Konvencija je stupila je na snagu 1. avgusta 2014. g, a uz tekst Konvencije sačinjen je i Izvršni izvještaj, radi boljeg razumjevanja vrijednosti, ciljeva i obaveza iz konvencije³ čime se pokazala kako potreba zemalja članica za postojanjem pravno obavezujućeg međunarodnog ugovora kojim će se voditi u nastojanju da se okonča rodno zasnovano nasilje, tako i njihova politička predanost principima i vrijednostima ugrađenim u konvenciju.

Ova Konvencija se primjenjuje: *“...u doba mira i u situacijama oružanog sukoba, na principima međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog krivičnog prava (član 2 stav 3).”* **Njeno usvajanje i stupanje na snagu jedno je od najvećih dostignuća Savjeta Evrope u borbi protiv nasilja nad ženama.**

Kako navodi Savjet Evrope, Istanbulska konvencija je opšteprihvaćena kao pravni instrument koji ima najširu primjenu s ciljem sprečavanja i suzbijanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici kao oblika kršenja ljudskih prava. Takođe, članice će osigurati primjenu odredbi ove konvencije, posebno mjera zaštita prava žrtava, bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su: spol, ro, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovjest, političko ili neko drugo mišljenje, nacionalno odnosno društveno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje, seksualno opredeljenje, rodni identitet, uzrast, zdravstveno stanje, invaliditet, bračno stanjestatus migranta ili izbjeglice, odnosno neki drugi status. (član 4. stav 3)

¹ <http://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482>

² <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680593fc8>

³ www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio, Explanatory Report

Od njenog otvaranja za potpisivanje 2011. godine, dobila je značajnu podršku na svim nivoima, na nacionalnom i regionalnom nivou, na nivou lokalnih vlasti, javnosti, parlamenata, drugih nacionalnih, regionalnih i međunarodnih organizacija za zaštitu ljudskih prava, organizacija civilnog društva, medija i akademske zajednice⁴.(Savjet Evrope)

Svrha Konvencije je prije svega zaštititi žene od svih oblika nasilja te spriječiti, progoniti i ukloniti nasilje nad ženama i nasilje u porodici. "Nasilje u porodici" shodno Konvenciji predstavlja sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u porodici ili kući ili između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, nezavisno od toga dijeli li počinitelj ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom;

Država je dužna da obezbijedi da sigurnost, podrška i ljudska prava žrtava budu od primarne važnosti, te da, kad je to primjereno, ovi programi budu uspostavljeni i sprovedeni u uskoj koordinaciji sa specijalizovanim službama pružanja podrške žrtvama (Član 16.). Istanbulska konvencija se odnosi na sve oblike nasilja nad ženama, uključujući i nasilje u porodici. Međutim, posebna pažnja je posvećena sljedećim vrstama nasilja nad ženama:

- psihičkom nasilju,
- uhođenju,
- fizičkom nasilju,
- seksualnom nasilju, uključujući silovanje,
- prinudni brak,
- genitalno sakaćenje žena,
- prisilni abortus i prisilnu sterilizaciju,
- seksualno uznemiravanje i bilo koja vrsta pomaganja, podsticanja ili pokušaj nasilja nad ženama.

Važne teme Konvencije uključuju: prevenciju, zaštitu, integrisane politike, osnovne zakone i monitorng (nadzor)⁵ dok su dodatna teme takođe i rodna perspektiva, migrantkinje, azilantkinje i žene izbjeglice, nevladine organizacije i djeca.

Konvencija ističe važnost osiguranja da države ispune svoje obaveze što znači da kada Konvencija stupi na snagu redovno se mjeri nivo njene implementacije. Ona takođe na nivou Savjeta Evrope ima dvopilarni monitoring mehanizam:

- nezavisno stručno tijelo, **Grupa eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici** (GREVIO) i

⁴ Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija): Pitanja i odgovori, <https://rm.coe.int/istanbul-convention-questions-and-answers-montenegro/1680983cd6>

⁵ Više detalja na: <http://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/the-convention-in-brief>

- političko tijelo, **Odbor potpisnica**, koja se sastoji od predstavnika potpisnica Istanbulske konvencije.

Naime, kako bi se kroz mehanizam evaluacije i izvještavanja doprinijelo djelotvornom, kontinuiranom i dugoročnom praćenju sprovođenja Konvencije, Komitet ministara osnovao je 2015. g. nadzorno ekspertsko tijelo GREVIO, sačinjeno od 15 nezavisnih i samostalnih članova iz država koje su ratifikovale konvenciju. Na osnovu Konvencije i Upitnika⁶ koji je kreirao i objavio internet stranici, GREVIO sistemom *country-by country*, u proceduri evaluacije usvaja Prvi (osnovni) izvještaj koji sadrži preporuke i predlog mjera koje se tiču usklađenosti zakonodavstva i djelotvorne prakse u svim oblastima na koje se konvencija odnosi. Ukoliko su informacije nedovoljne ili zahtjevaju posebnu pažnju, članice GREVIO mogu posjetiti državu i neposredno tražiti odgovore (*inquiry procedure*), koja do sada nije bila primjenjena.

GREVIO izvještaj za Crnu Goru objavljen je 28. januara 2019. g.⁷ Inače, GREVIO svoje izvještaje dostavlja državi na koju se odnosi izvještaj i Komitetu ministara, radi potvrđivanja izvještaja (svi izvještaji su do sada potvrđeni). Na taj način u procesu monitoringa sprovođenja ove Konvencije i izrade izvještaja i preporuka učestvuje GREVIO kao stručno i Komitet ministara kao političko tijelo, te se djelovanjem oba mehanizma nastoje obezbijediti preporuke i kontrola u sprovođenju obaveza iz Konvencije.

Konvencija se ne fokusira samo na zemlje članice Savjeta Evrope što znači da svaka država koja želi može da pristupi Konvenciji (države ne-članice koja su učestvovala u njoj izradi i druge države ne-članice pod uslovima utvrđenim članom 76) i do sada su je **potpisale 45 zemlje i Evropska unija**⁸. Savjet EU je 11. maja 2017. g. usvojio odluke o potpisivanju "Istanbulske" konvencije, kojim EU potvrđuje svoju posvećenost stalnom zalaganju protiv nasilja nad ženama.

Imajući u vidu širenje konzervativnih ideja i ustaljenu praksu nedovoljnog poštovanja ljudskih i ženskih prava, pogotovo prava na život bez nasilja, može se reći da je sprovođenje same Konvencije u nekim državama sporo, a sve češće i sporno u praksi. U Evropi imamo primijere kršenja ženskih ljudskih prava npr. u Poljskoj, a takođe, imamo i primjer Turske, koja iako je bila prva zemlja koja je ratifikovala Konvenciju, u martu 2021. godine istupa iz iste nakon što su njeni konzervativni političari to zatražili uz obrazloženje da sporazum nanosi štetu porodici i podstiče razvode.

Metodologija izrade ovog dokumenta

Tokom 2020. godine, Ministarstvo je u saradnji sa kancelarijom UNDP u Crnoj Gori preduzelo niz aktivnosti kako bi se najprije uradila evaluacija do sada vodećeg strateškog dokumenta za borbu

⁶ www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio, Questionary

⁷ www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio/Evaluation

⁸ Listu potpisnica dostupna na sajtu Savjeta Evrope: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>

protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici „Strategije zaštite od nasilja u porodici 2016-2021“, za koju je angažvana eksterna ekspertkinja.

Strategijom zaštite od nasilja u porodici 2016-2020 definisano je pet (5) ciljeva sa 24 planirane aktivnosti. Od ukupnog broja aktivnosti realizovano je 16 (66,6%), djelimično realizovano je 5 (20,8%) nije realizovano 3 (12,5%).

U okviru cilja 1: Poboljšan pravni okvir za zaštitu od nasilja u porodici, realizovane su sve planirane aktivnosti.

U okviru cilja 2: Poboljšani stručni kapaciteti i multidisciplinarni pristup u sprovođenju propisa iz oblasti zaštite od nasilja u porodici, od ukupnog broja aktivnosti realizovano je 42,8%, djelimično realizovano je takođe 42,8%, dok 14% tj jedna aktivnost nije realizovana.

U okviru cilja 3: Povećan nivo javne svijesti o nasilju nad ženama i nasilju u porodici, realizovane su sve planirane aktivnosti.

U okviru cilja 4: Poboljšan sistem institucionalne zaštite od nasilja u porodici, od ukupnog broja aktivnosti realizovano 62,5%, djelimično realizovano je 25%, dok 12,5% tj jedna aktivnost nije realizovana.

U okviru cilja 5: Unaprijeđen pristup pravdi i zaštita od nasilja u porodici, od ukupnog broja aktivnosti realizovano 66,7%, dok 33,3% tj tri aktivnosti nisu realizovane.

Činjenica je da sama strategija nije bila opterećena velikim brojem mjera, tj.aktivnosti. Ukupno 24 aktivnosti za jednu petogodišnju strategiju ne predstavljaju težak zadatak, kako ni za realizaciju tako ni za praćenje. Međutim, znatan broj postavljenih indikatora, nije bio u skladu sa aktivnostima, a mnogi od njih sami po sebi predstavljaju mnogo ozbiljnije zadatke nego što je sama aktivnost, što znači da su zahtijevala dodatna, često i skupa istraživanja.

Nažalost, sama Strategija nije imala planiran finansijski okvir, tj jasno planirana sredstva za njenu realizaciju, već se ovom procesu pristupalo stihijski.

Kada je u pitanju sama realizacija aktivnosti, moramo naglasiti da postoje aktivnosti koje zahtijevaju dodatne intervencije od institucija nosilaca ovih aktivnosti, kao i aktivnosti koje nijesu mogle biti realizovane isključivo zbog nedostataka finansijskih sredstava.

Takođe, postoje i aktivnosti koje nijesu u potpunosti realizovane, tj. realizovane su djelimično, stoga je izuzetno važno posvetiti im posebnu pažnju tokom izrade nove strategije, razmotriti njihovu relevantnost i potrebu za njihovim unapređenjem.

Sa druge strane aktivnosti koje su uspješno realizovane nužno ne podrazumijevaju da ih ne treba predvidjeti i za naredni period u cilju unapređenja položaja ključnih ciljnih grupa definisanih strategijom.

Na osnovu navedene evaluacije dato je niz preporuka u pravcu da je neophodno naredni strateški plan raditi korišćenjem istih i sličnih metoda uključivanja šireg kruga zainteresovanih strana ali uz vrlo ozbiljno sagledavanje naučenih lekcija tokom planiranja i sprovođenja aktivnosti u okviru ove strategije; novom strateškom dokumentu neophodno je jasno definisati kako operativne ciljeve tako i aktivnosti i u skladu sa njima indikatore (kvantitativne i kvalitativne); Neophodno je (u skladu sa članom 934 Istanbulske konvencije) novim strateškim dokumentom prepoznati, podsticati i podržavati na svim nivoima, rad organizacija civilnog društva u borbi protiv nasilja nad ženama i uspostaviti djelotvorniju saradnju sa posebno ženskim organizacijama koje na ovom polju rade već 25 godina; Planom aktivnosti novog strateškog dokumenta neophodno je jasno planirati finansijska sredstva u budžetu nadležnog ministarstva - posebno u dijelu finansiranja specijalizovanih servisa koji su prošli proces licenciranja u skladu sa Zakonom o socijalnoj i djeljivoj zaštiti;

Zatim je sa ciljem izrade novog sveobuhvatnije dokumenta, a u skladu sa preporukama GREVIO, UN-a, OEBS-a, formirana Radna grupa za izradu, koja se sastoji od predstavnika/ca nacionalne vlasti i jedne predstavnica nevladinog sektora. Naime, na osnovu člana 8 stava 1 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Službeni list CG", broj 41/18), a u skladu sa Javnim pozivom za predlaganje jednog/e predstavnika/ce nevladinih organizacija u radnu grupu za izradu Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprječavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), Ministarstvo rada i socijalnog staranja uputilo je Javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje kandidata/kinje za člana/icu radne grupe za izradu ovog dokumenta, čime je obezbijeđena transparentnost procesa i omogućeno predstavnici/ama civilnog društva da doprinesu izradi dokumenta. Proces izrade novog dokumenta spoveden je u skladu sa Uredbom Vlade Crne Gore kojom se definišu način i postupak izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, kao i sa Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata.

2 | Opis stanja

Na osnovu člana 82 stav 1 tač. 2 i 17 i člana 91 stav 2 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 25. saziva, na prvoj sjednici prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2013. godini, dana 1. marta 2013. godine, donijela je ZAKON O POTVRĐIVANJU KONVENCIJE SAVJETA EVROPE O SPRJEČAVANJU I SUZBIJANJU NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI⁹.

U Članu 1 ovog zakona potvrđuje se Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, usvojena 11. maja 2011. godine u Istanbulu, u originalu na

⁹ https://www.ombudsman.co.me/docs/1604494446_zakon-o-potvrđivanju-konvencije-savjeta-evrope-o-sprjecavanju-i-suzbijanju-nasilja-nad-zenama-i-nasilja-u-porodici.pdf

engleskom i francuskom jeziku, i ista se daje u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na crnogorski jezik.

Prilikom predaje isprave o potvrđivanju, Crna Gora je u skladu sa članom 78 stav 2 tačka 1, a u vezi člana 30 stav 2 ove Konvencije izrazila sljedeću rezervu: "Crna Gora zadržava pravo da ne primjenjuje odredbu člana 30 stav 2 ove Konvencije budući da je u toku usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa navedenom odredbom Konvencije." Ovaj član, obavezuje članice da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi omogućile žrtvama pravo na naknadu od učinilaca za svako krivično djelo iz ove Konvencije i navodi da će odgovarajuća državna naknada biće dodijeljena onima koji su zadobili ozbiljne tjelesne povrede odnosno onima kojima je narušeno zdravlje, ukoliko šteta nije pokrivena iz drugih izvora kao što je učinilac, osiguranje, odnosno državno zdravstveno i socijalno davanje. Navodi se i da to neće spriječiti članice da zahtijevaju povrat naknade od učinioaca, dokle god se vodi računa o bezbjednosti žrtve i da sve mjere preduzete će obezbijediti dodjelu naknade u razumnom vremenskom roku.

Usklađivanje sa zahtjevima iz UN Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena i "Istanbulskom" konvencijom, kod nas je započeto donošenjem novih zakona, izmjenama i dopunama KZ, ZKP, Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, Zakona o prevenciji od nasilja u porodici, Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, kao i odgovarajućih podzakonskih akata (protokol i dr), zatim donošenjem strateških dokumenata i pratećih akcionih planova. Prema standardima Konvencije nasilje nad ženama i nasilje u porodici su kažnjive radnje koje zahtijevaju kažnjavanje efektivnim, proporcionalnim i odvraćajućim sankcijama, prilikom čije primjene treba uzeti u obzir težinu preduzetih kažnjivih radnji (čl. 45). Vršenje ovih radnji u javnosti ili privatno predstavlja grubo kršenje osnovnih ljudskih prava. Ovakav postulat, već dugi niz godina prihvaćen je i primjenjen u nacionalnim krivičnim zakonodavstvima Evropskih država, pa i Crne Gore.

Jedna od specifičnosti ove Konvencije odnosi se na obavezu države da podstiče, podržava i uspostavlja djelotvornu saradnju sa udruženjima građana/ki, organizacijama civilnoga društva (član 9), što posebno dolazi do izražaja u obavezama koje se odnose na prevenciju od nasilja i zaštitu i vidove specijalne podrške ženama žrtvama nasilja i žrtvama nasilja u porodici.

Da bi ženama koje su žrtve nasilja i žrtvama nasilja u porodici bio olakšan pristup pravdi i da bi postupci pred sudom bili efikasniji, Konvencija traži da države obezbijede žrtvama pravo na pravni savjet i besplatnu pravnu pomoć, pod uslovima koje propisuje njihovo nacionalno zakonodavstvo (član 57), kao i da država obezbijedi ..."mogućnost za vladine i nevladine organizacije i savjetnike u oblasti nasilja u porodici, da pomognu i/ili daju podršku žrtvama, na njihov zahtjev, tokom istrage u vezi sa krivičnim djelima iz ove Konvencije." Član 55, stav 2.

Procjena koju je izradila grupa eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO) u sastavu Savjeta Evrope¹⁰, a koja je zasnovana na informacijama dobijenim tokom

¹⁰ Rezime: <https://rm.coe.int/summary-mne-final-montenegrin-language/16808e5639>

različitih koraka u okviru postupka prve (osnovne) evaluacije, navedenog u članu 68. Konvencije. u skladu sa pisanim izvještajima (izvještaj države podnesen sa strane crnogorskih vlasti i dopunske informacije dostavljene od strane nekoliko NVO), dijalog na državnom nivou između grupe GREVIO i crnogorskih vlasti o izabranim temama kao i četverodnevnu evaluacijsku posjetu Crnoj Gori, ističe se **ukupni napredak kojeg su postigle vlasti u Crnoj Gori u stvaranju zakonodavnog, političkog i institucionalnog okvira za sprječavanje i suzbijanje nasilja nad ženama.**

GREVIO naročito pozdravlja uvođenje važnih zakona, akcionih planova i strategija koje se bave nekim od oblika nasilja nad ženama, posebno nasilja u porodici i navodi se da je najistaknutiji primjer je Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, koji je polazna tačka crnogorskog pristupa borbi protiv nasilja u porodici. Oni ističu da je od posebne važnosti što se zakonom uvodi prekršajna odgovornost za djelo nasilja u porodici, sa glavnim ciljem da se omogući efikasnije reagovanje državnih organa na nasilje u porodici s obzirom da se mogućnosti obezbjeđene Krivičnim zakonikom smatraju izuzetno nezadovoljavajućim. Izuzetno važna novost je uvođenje, po prvi put, hitnih zaštitnih mjera kao što su zabrana pristupa ili ograničavanje pristupa kao i druga važna prava za žrtve nasilja u porodici, kao što je pravo na pravnu pomoć. Najnovije izmene Krivičnog zakonika u skladu sa Konvencijom, su kriminalizacija (proglašavanje krivičnim djelom) svih oblika nasilja nad ženama, odnosno proganjanje, sakaćenje ženskih genitalija i prinudna sterilizacija.

Dok GREVIO pozdravlja korake ka potpunoj implementaciji Istanbulske konvencije, napominje da je najviše pažnje u zakonodavstvu i kreiranju politika fokusirano na nasilje u porodici. Mjere koje se bave ostalim oblicima nasilja nad ženama tek treba da postignu isti nivo sveobuhvatnosti, naročito po pitanjima prisilnog braka, silovanja i proganjanja.

Oni ističu da se čini da postoji **jako malo ili nimalo preventivnih i zaštitnih mjera za žrtve silovanja i seksualnog nasilja, seksualnog uznemiravanja i prisilnog braka** a nema ni specijalizovanih usluga podrške kao što su **krizni centri za slučajeve silovanja niti sigurnih kuća za žrtve silovanja i seksualnog nasilja**. Izgleda da se **slučajevi silovanja izuzetno rijetko prijavljuju zbog društvenog žigosanja žrtava**. Iskustva žrtava silovanja sa krivično-pravnim sistemom ukazuju na duboko ukorijenjene društvene stavove koji otežavaju efikasnost sudskih rezultata, što otežava već tešku situaciju okljevanja sa prijavljivanjem. Žrtve silovanja i seksualnih napada u Crnoj Gori najčešće ostaju usamljene i prepuštene pravosudnom sistemu za koga se pokazalo da nije posebno rodno osjetljiv.

Čini se da stavovi različitih krugova stručnjaka/inja, kao što su službenici zaduženi za sprovođenje zakona, sudije i socijalni radnici uglavnom oslabljuju reakciju na domaće nasilje kao i na sve druge oblike nasilja nad ženama.

Uprkos uvođenju standardizovanih procedura kao što je Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i brojnim obukama, izgleda da **mnogi profesionalci minimiziraju nasilje** čime potkopavaju poverenje žena prema organima vlasti i često pokazuju alarmantni nivo predrasuda prema ženama i njihovim iskustvima sa rodno zasnovanim nasiljem.

Čini se da mnogi nisu svjesni dinamike nasilja u porodici i uticaju koji svjedočenje takvom nasilju može imati na djecu. Često pažnja ostaje koncentrisana na očuvanju porodice i mnogi su, čini se, vođeni vlastitim uvjerenjima o ženama žrtvama nasilja u porodici.

Stoga, ovaj izvještaj ukazuje na niz strukturnih problema koji imaju za rezultat nedovoljni nivo sprječavanja i zaštite žrtava domaćeg nasilja. Primjer toga su:

- stavovi prema ženama žrtvama domaćeg nasilja,
- česti pokušaji umanjivanja ozbiljnosti nasilja,
- upućivanje na alternativno rješavanje ovih sporova,
- kašnjenja u rješavanju predmeta porodičnog nasilja i
- nespремnost za izdavanje naređenja za zaštitne mjere.

Generalno, kako pokazuje percepcija među članovima širokog spektra relevantnih stručnjaka, ograničeno je **razumijevanje rodne prirode nasilja u porodici**, za koje se smatra da je izazvano bolestima zavisnosti počinitelaca ili njihovih problema sa mentalnim zdravljem.

Programi sa ciljem promjene stavova i uvjerenja počinitelaca porodičnog nasilja u vezi sa rodnim ulogama, ženama i moći, tek treba da se definišu i da postanu važna prekretnica u rješavanju suštinskih razloga zbog kojih muškarci koriste nasilje i kontrolu u svojim intimnim vezama.

U vezi percepcije i stavova tradicionalno ukorijenjenih kod javnosti, grupa GREVIO navodi rasprostranjenu **potrebu za više dugoročnih i redovnih kampanja za rušenje postojećih tabua oko silovanja i seksuanog nasilja** ali i kampanja za **podizanje svijesti uopšte o oblicima nasilja** koje žene u Crnoj Gori, uključujući Romkinje i Egipćanke, trpe od ruku muškaraca. Takođe se poziva i na obnavljanje napora na razvijanju efikasnih mjera za obuku u svim fazama profesionalnog razvoja.

Pored toga, grupa GREVIO je utvrdila niz drugih oblasti u kojima su potrebna poboljšanja kako bi se potpuno uskladile sa obavezama predviđenim Konvencijom. Radi se, između ostalog, o potpunom eliminisanju diskriminacije sa kojom su suočene Romkinje i Egipćanke kada traže zaštitu od nasilja; o odgovarajućoj raspodjeli ljudskih i finansijskih resursa za politike, mjere i propise sa ciljem sprječavanja i suzbijanja nasilja nad ženama, jačanje mjera koje osiguravaju bezbjednost i potrebe djece žrtava i svjedoka porodičnog nasilja; o potpunoj primjeni disciplinskih mjera za okončanje nekažnjivosti službenika koji ne obavljaju svoje dužnosti i kraj prakse alternativnog rješavanja porodičnih sporova sa istorijom nasilja u porodici kao i o uvođenju sveobuhvatne procjene rizika i efikasnom sprovođenju multidisciplinarnog pristupa u obezbjeđivanju zaštite i bezbjednosti svim žrtvama.

Osim GREVIO i druge međunarodne i nacionalne organizacije i institucije analizuju situaciju i daju svoje preporuke u ovoj oblasti. Tako su na primjer u izvještaju UN Komiteta za eliminiranje svih oblika diskriminacije žena (Komiteta CEDAW) o nasilju nad ženama, iz 2017. godine pozdravljene zakonodavne reforme u Crnoj Gori, posebno izmjene Zakona o ravnopravnosti polova kojem je cilj usklađivanje sa standardima Evropske unije i Zakonom o besplatnoj pravnoj

pomoći (2015), a takodje je pohvaljeno i poboljšanje institucionalnog i političkog okvira kojem je cilj da se ubrza eliminisanje diskriminacije žena, kao i tadašnja Strategija za zaštitu od nasilja u porodici. Međutim, **CEDAW Komitet je izrazio zabrinutost zbog:**

- ograničenog uticaja zakonodavstva na pravosuđe, policiju i civilno društvo (možda ukazuje na nepostojanje implementacije i političku volju);
- nedostatka implementacije zakonodavnog okvira za sprečavanje i kažnjavanje nasilja nad ženama usljed slabe međusektorske saradnje, nedovoljnih ljudskih, tehničkih i finansijskih resursa, niskog stepena rodne osjetljivosti među članovima pravničke profesije, vrlo malog broja izdatih naloga za zaštitu čak i nakon višestrukih prijava nasilja i porasta broja dvostrukih optužbi oba supružnika u slučajevima nasilja u porodici;
- blage kazne izrečene počiniocima rodno zasnovanog nasilja nad ženama, uprkos odluci Sudskog savjeta Crne Gore da sprovede strožije kazne¹¹.

U Studiji o nasilju nad ženama u Crnoj Gori koju je sproveo OEBS¹² 2019. godine, navodi se da su stručnjaci i stručnjakinje intervjuisani u njihovom izvještaju, koji su generalno bili mišljenja da, iako zakoni dobro izgledaju na papiru, postoje problemi u vezi s tim kako se primjenjuju. Neki su stručnjaci i stručnjakinje istakli da, iako postojeći zakoni omogućavaju krivično gonjenje za sve vrste nasilja definisanih Istanbulskom konvencijom, u praksi različita tumačenja zakona ograničavaju njihovu primjenu i umanjuju krivično gonjenje počilaca. Oni su rekli da je **fokus samo na nasilju u porodici, a ne na svim oblicima nasilja nad ženama**, dodajući da **partneri van bračnih zajednica nijesu posebno pokriveni zakonom**¹³. Takođe se navodi da su neki stručnjaci i stručnjakinje su izrazili mišljenje da postoje razlike u primjeni zakona kod različitih vrsta nasilja, **tvrdi da psihičko i seksualno nasilje i dalje nijesu prepoznati i krivično gonjeni kao fizičko nasilje**. Oni su takođe rekli da postoje **značajne geografske razlike u načinu sprovođenja zakona**.¹⁴

Iako je Crna Gora ratifikovala Istanbulsku konvenciju u 2013. godini 28, ne postoji sistematsko praćenje njenog sprovođenja ili prikupljanja podataka zasnovanih na polu. OEBS navodi da umjesto toga, način praćenja podataka obično određuju pojedine organizacije ili grupe organizacija. NVO i međunarodna zajednica periodično sprovode ankete i analizu podataka kao što rade i državne institucije. Sadašnji način za prikupljanje podataka uključuju: Publikacije Zavoda za statistiku Crne Gore (MONSTAT), uključujući i „Žene i muškarce u Crnoj Gori“, pružaju podatke o nasilju u porodici koji omogućavaju djelimičnu komparativnu analizu jer su podaci su razvrstani po polu, ali ne pokazuju odnos žrtava i počilaca; Ključne institucije koje se bave nasiljem u porodici, kao što su policija, službe socijalne zaštite, tužilaštvo i sudovi, imaju svoje

¹¹ https://www.osce.org/files/f/documents/0/0/425291_0.pdf

¹² Studija o nasilju nad ženama u Crnoj Gori koju je sproveo OEBS, DOBROBIT I BEZBJEDNOST ŽENA, 2019, https://www.osce.org/files/f/documents/0/0/425291_0.pdf

¹³ Studija o nasilju nad ženama u Crnoj Gori koju je sproveo OEBS, DOBROBIT I BEZBJEDNOST ŽENA, 2019, https://www.osce.org/files/f/documents/0/0/425291_0.pdf

¹⁴ Studija o nasilju nad ženama u Crnoj Gori koju je sproveo OEBS, DOBROBIT I BEZBJEDNOST ŽENA, 2019, https://www.osce.org/files/f/documents/0/0/425291_0.pdf

načine za prikupljanje podataka koji nijesu neophodno metodološki usklađeni, ali pružaju pouzdane informacije. OEBS navodi da su neki ključni podaci su u javnom domenu, ali se ne obezbjeđuju na redovnoj osnovi ili ih ne obezbjeđuju sve institucije i zbog toga je teško dobiti tačne i provjerene statistike.¹⁵

Nivo povjerenja ispitanika u policiju u OEBS izvještaju “Percepcija policije u Crnoj Gori”¹⁶, koje je sprovedeno decembra 2020. godine. Značajno je primijetiti da istraživanje predstavlja drugi talas OEBS istraživanja na ovu temu – prvo je sprovedeno krajem 2019. godine, što je omogućilo poređenje pojedinih rezultata. Za potrebe izrade izvještaja i prikupljanja podataka sprovedeno je kvantitativno istraživanje, na uzorku od 1007 punoljetnih ispitanika/a, 504 muškaraca i 503 žene. Kada se govori o spremnosti građana da prijave nasilje u porodici i kriminal, u slučajevima kada bi imali saznanje da se ove pojave odvijaju u njihovom okruženju, rezultati pokazuu da u odnosu na istraživanje sprovedeno 2019.god, zabilježen je određeni porast broja onih koji bi prijavili nasilje u porodici sa zbirnih 74.8% na 80.2%. Ipak, ovako visok procenat valja uzeti sa rezervom, jer ispitanici nisu bili suočeni sa realnom situacijom u kojoj bi stvarno morali donijeti odluku i prijaviti osobu iz njihovog okruženja. Najveći broj ispitanika/ca tvrdi da bi u slučaju da imaju saznanje o nasilju u porodici ovu pojavu sigurno prijavili policiji – ovaj stav podržala je natpolovična većina od 55.2% anketiranih. Slijede oni koji bi vjerovatno prijavili – 25.0%, zatim oni koji vjerovatno ne bi prijavili ovakav vid nasilja - 10.3%, dok je svega 5.0% ispitanika istaklo da sigurno ne bi prijavilo nasilje. Statistički značajna razlika postoji jedino u pogledu starosti ispitanika. Naime, uočljiva je negativna korelacija, tj. što je ispitanik mlađi, to je veća vjerovatnoća da će prijaviti nasilje. Tako, kumulativno 86.2% ispitanika mlađih od 35 godina tvrdi da bi prijavilo nasilje u porodici, dok isto važi za 80.3% ispitanika koji imaju između 35 i 54 godine, te 74.2% onih koji imaju 55 ili više godina.¹⁷

Istraživanje koje je sprovela Kancelarija Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava u okviru Programa „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti“, koji je finansirala Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori u 2017. godini govori o poražavajućim podacima o stavovima društva prema porodici i nasilju. Čak četiri od deset građana smatra da je prioritetnije očuvati brak naspram očuvanja prava pojedinca. Skoro dvije trećine građana (61%) smatra da je ovo važan problem, ali da nije među prioritetnim, a među građanima sa ovakvim stavom se češće od prosjeka ističu građani koji vjeruju da nije potrebno svaki slučaj nasilja prijaviti nadležnim institucijama. Za dvije trećine građana Crne Gore (67%) prijavljivanje slučajeva nasilja nadležnim institucijama češće vodi ka razvodu, odnosno ka razdaranju porodice nego ka očuvanju porodice. Dvije trećine građana koji su prethodno istakli da su lično upoznati sa slučajevima nasilja u porodici (68% od 30% ukupne populacije) ističe da je pokušalo da pomogne žrtvi na neki način, dok je kod jedne

¹⁵ Ibid

¹⁶ “Percepcija policije u Crnoj Gori”, OEBS, 30.decembar 2020.god
<https://www.osce.org/files/f/documents/2/6/475028.pdf>

¹⁷ “Percepcija policije u Crnoj Gori”, OEBS, 30.decembar 2020.god
<https://www.osce.org/files/f/documents/2/6/475028.pdf>

trećine ove populacije ovakva reakcija izostala. Pružanje pomoći ovim žrtvama se najčešće odigravalo vaninstitucionalno – 47% građana navodi da je razgovaralo sa žrtvom ili i žrtvom i nasilnikom, 17% njih je savjetovalo žrtvi da se razvede, a 11% je direktno zaštitilo žrtvu. Sa druge strane, građani koji su prethodno naveli da nisu pružili pomoć žrtvama nasilja u porodici (32% onih koji su upoznati sa slučajevima, odnosno 10% ukupne populacije) opravdanje za izostanak reakcije najčešće nalaze u viđenju nasilja u porodici kao privatne stvari u koju se ne treba miješati. U Crnoj Gori znatan procenat žena između 15 i 65 godina je bio izložen partnerskom nasilju: čak 42% žena koje su imale, ili sada imaju muškog partnera, tokom života je imalo iskustvo sa bar jednim od četiri ispitivana tipa partnerskog nasilja - psihičkim, ekonomskim, fizičkim ili seksualnim, a 18% tokom poslednjih 12 mjeseci prije istraživanja. Žene u Crnoj gori najčešće su izložene psihičkom nasilju: 38% žena doživjelo je bar nekad tokom života bar neku formu ovog nasilja, a 16% u poslednjih 12 mjeseci prije istraživanja. Svaka peta žena doživjela je bar neku formu ekonomskog nasilja, a 8% u poslenjih 12 mjeseci prije istraživanja. Fizičko nasilje u bar nekom obliku doživjelo je 17% žena, a 3% tokom poslednjih 12 mjeseci. Najmanji procenat žena saopštio je iskustvo sa seksualnim nasiljem, 7% bar neku formu tokom života, a 3% u poslednjih 12 mjeseci. Za same žrtve iskustva nasilja češto predstavljaju traumatske događaje koje ne mogu same da prevaziđu. Usljed straha od reakcija drugih ljudi, straha od nasilnika i osjećaja sramote i poniženosti, one se često ne usuđuju da o iskustvima nasilja razgovaraju sa bilo kim iz svoje okoline, što nerijetko samo pogoršava njihovo psihičko stanje, izoluje ih iz sredine i tako čini još zavisnijim od nasilnika. Stoga, potrebno je omogućiti žrtvama nasilja da o svojim iskustvima u sigurnoj i podržavajućoj atmosferi razgovaraju sa stručnjacima. Besplatan terapijski rad višestruko bi bio djelotvoran za žrtve, između ostalog osnažujući ih da prijave nasilnike i istraju u procesima.

3 | Operativni ciljevi i prateći indikatori učinka

Osnovna svrha i cilj Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) **jesto osiguranje postizanja ciljeva Konvencije:**

- A. Zaštita žena od svih vidova nasilja i sprečavanje, procesuiranje i eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici.**
- B. Doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije nad ženama i promovisanje suštinske jednakosti između žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena.**
- C. Izrada sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici.**
- D. Unapređenje međunarodne saradnje u pogledu eliminisanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici.**

E. Pružanje podrške i pomoći organizacijama i organima unutrašnjih poslova u djelotvornoj saradnji da bi se usvojio obuhvatni pristup eliminisanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

4 | Aktivnosti za sprovođenje operativnih ciljeva

GREVIO je u svom izvještaju utvrdio niz prioriternih pitanja za crnogorske vlasti koja iziskuju potpuno usklađivanje sa odredbama Konvencije:

- Razviti odgovarajuće mogućnosti za finansiranje, kao što su dugoročni grantovi na osnovu transparentnih procedura nabavki kako bi se osigurao održivi nivo finansiranja ženskih nevladinih organizacija koje se bave specijalizovanim uslugama podrške za žene žrtve svih oblika nasilja
- obezbijediti obavezne i sistematske obuke o različitim manifestacijama nasilja nad ženama i njegovim uzrocima, namijenjenih za sve profesionalne grupe koje dolaze u kontakt sa žrtvama, posebno za pripadnike organa reda, tužioce, sudije, socijalne radnike, nastavnike i zdravstvene radnike;
- sprovesti redovne obuke u roku službe, koje će biti obavezne i zasnovane na protokolima i smjernicama za intervenisanje u slučaju svih oblika nasilja nad ženama;
- ubrzati rad na nacionalnom planu za poboljšanje specijalističkih usluga podrške žrtvama nasilja nad ženama i za obezbeđivanje savjetovanja i podrške u celoj zemlji, u vezi sa svim oblicima nasilja obuhvaćenih Istambulskom konvencijom;
- uvesti krizne centre i sigurne kuće za žrtve silovanja i/ili seksualnog nasilja, u dovoljnom broju i sa stručnim osobljem obučanim za reakciju u delikatnim situacijama;
- uvesti mjere za podizanje svijesti da prisustvovanje prodičnom nasilju štetno utiče na djecu i obezbijediti odgovarajuće resurse za psiho-socijalno savjetovanje te djece ;
- pomoću svih raspoloživih sredstva, kao što su protokoli, promjene u zakonima i obuka profesionalaca, obezbijediti poboljšanje operativne jasnoće u razgraničavanju prekršajne i krivične prirode djela nasilja u porodici kao i više odvraćajućih sankcija za prekršajno djelo porodičnog nasilja;
- osigurati brzi i objektivni odgovor svih policijskih službenika u slučajevima porodičnog i drugih oblika nasilja nad ženama na osnovu potpunog poštovanja prava žena na život i fizički integritet;
- preduzeti praktične korake kao što su obuke u roku službe i mentorstva sa ciljem prevazilaženja ukorenjenih stavova, vjerovanja i prakse koje se suprotstavljaju sprovođenju zakonskih mjera kao odgovora nasilju u porodici;
- staviti na raspolaganje naređenja za zaštitu kao mjeru neposredne zaštite svim žrtvama porodičnog nasilja, bez obzira na optužujuću odluku tužilaštva ili pokretanje prekršajnog postupka;

- osigurati besplatnu pravnu pomoć za žrtve svih oblika nasilja nad ženama kao što je predviđeno Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći, a posebno proaktivnim mjerama kako bi se osiguralo informisanje žrtava o ovom pravu.

Sa tim u vezi i OEBS u svojoj studiji iz 2019. godine navodi preporuke za praćenje kako se zakon sprovodi i njegovo usklađivanje s Istanbulsom konvencijom:

Za Vladu predlažu da je potrebno: proširiti strategije i politike da bi se obuhvatili svi oblici nasilja nad ženama, i uključiti podatke iz OEBS istraživanja iz 2017. i ovog istraživanja u relevantne akcijske planove; prepoznati termin „rodno zasnovano nasilje“; obezbijediti praćenje implementacije politika i strategija, kažnjavati institucije koje ga ne sprovode; osigurati pristup koji je usmjeren na žrtve među svim relevantnim institucijama.

Za Ministarstvo unutrašnjih poslova: osigurati da se hitna naređenja radi zaštite pravilno implementiraju (tj. da se iz kuće skloni počinitelj a ne žrtva).

Za Vladu i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava: jačati integrisani multisektorski odgovor na nasilje nad ženama i evaluirati implementaciju novog protokola za multidisciplinarni pristup.

Za Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje i Ministarstvo rada i socijalnog staranja dat je set preporuka: završiti protokol za zdravstvene radnike, obezbijediti adekvatnu obuku za ljekare i zdravstvene radnike, uključujući znanje o sistemu upućivanja žrtava u centre, i medicinske sestre koje obavljaju pozive na kućni broj obučiti da mogu identifikovati znake nasilja i uputiti žene kako da dobiju specijalizovanu podršku; omogućiti adekvatnu obuku za Centre za socijalni rad i razviti strogu politiku anonimnosti; pozabaviti se protokolima prijavljivanja, uključujući to da li žena želi otkriti svoj identitet i/ili nastaviti s krivičnim gonjenjem i uvesti disciplinske mjere za kršenje ovih politika.

U dijelu koji se tiče specijalizovane službe za žene i aktivnosti za podizanje svijesti preporuke se navode za Ministarstvo rada i socijalnog staranja: podrška nevladinim organizacijama koje vode skloništa u razvoju njihovog kvaliteta i kapaciteta u obezbjeđivanju dugoročne podrške i finansijske pomoći žrtvama. Implementirati jasne smjernice i standarde definisane u saradnji između države i nevladinih organizacija; u procesu licenciranja NVO uzeti u obzir znanje o značajnim pitanjima, postojećem iskustvu i stručnosti; obezbijediti programe za rad s počiniocima, kao dio koordiniranog odgovora zajednice; ženama žrtvama nasilja dati prioritet pri zapošljavanju i prilikom dobijanja stanova ili drugih smještajnih kapaciteta; sprovoditi kampanje informisanja i podizanja svijesti, posebno za žene iz siromašnih sredina.

Za Ministarstvo prosvjete navodi se da je potrebno: kreirati obrazovne programe koji se mogu voditi u saradnji s liderima romske zajednice; uvesti obrazovanje o rodno zasnovanom nasilju za djecu svih uzrasta, i obavezno pozvati nevladine organizacije da rade na NNŽ da bi prilikom izrade novih nastavnih planova i programa podjelile svoju stručnost.

5 | Usaglašenost nacionalnog plana sa drugim strateškim dokumentima i obavezama koje proizilaze iz pregovora za pristupanje EU i glavnim sektorskim politikama EU u oblasti zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u porodici

Nacionalni plan je izrađen u odnosu na Konvenciju Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Brojna strateška dokumenta u Crnoj Gori usklađena su sa Istanbulsom konvencijom, a to su: Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021-2025, Strategija za prevenciju i zaštitu od zlostavljanja i zanemarivanja djece, kojom je, između ostalog, obuhvaćena i oblast nasilja u porodici. Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja obuhvata period 2017–2021. godine. Primjenjuje se na svu djecu uzrasta 0–18 godina, bez obzira na rod, državljanstvo, nivo funkcionalnih sposobnosti, seksualnu orijentaciju ili druge lične karakteristike. Ovdje su takođe predstavljene mjere za intenziviranje rada na zaštiti i drugim vidovima pomoći djeci koja su bila izložena nasilju ili seksualnom zlostavljanju.

Opšti cilj Strategije: "Do 2021. godine, omogućiti za svu djecu u Crnoj Gori unaprijeđenu zaštitu od svih oblika nasilja, uključujući zanemarivanje i eksploataciju.

Kada je u pitanju Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021-2025, ovdje je potrebno napomenuti da se navedeni dokument nije detaljno bavio svim vidovima nasilja nad ženama, već se usmjerila na zaštitu od rodno zasnovane diskriminacije i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu kroz Operativni cilj 3, Mjera 3.3, kojom će se podići nivo prevencije i zaštite od rodno zasnovane diskriminacije, seksualnog uznemiravanja, rodno zasnovanog nasilja i višestruke diskriminacije na radnom mjestu. Međutim, NSRR usklađena je sa Strategijom Evropske unije za rodnu ravnopravnost 2020-2025.

Kao država kandidatkinja za članstvo u EU, Crna Gora se obavezala da će realizovati ciljeve u sprovođenju principa „nulte tolerancije” prema nasilju nad ženama i nasilju u porodici a koji su postavljeni u zakonodavnim i strateškim dokumentima koje usvajaju Evropska komisija i Savjet Evrope.

Strategija Evropske unije za rodnu ravnopravnost 2020-2025 postavila je pet ciljeva između kojih je i zaustavljanje rodno zasnovanog nasilja.

Takođe je dokument usklađen sa CEDAW- Konvencijom o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena. Konvencija naglašava principe koje država mora garantovati u uživanju ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i u obezbjeđivanju jednakih mogućnosti za žene u napredovanju na svim poljima.

U svrhu ove Konvencije, izraz “diskriminacija žena” označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovi pola kojem je posljedica ili svrha da ženama ugrozi ili onemogućiti priznanje, uživanje ili korištenje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom području, bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovi jednakosti muškaraca i žena.

Da bi država potpisnica osigurala principe jednakosti i ukinula diskriminaciju nad ženama, potrebno je da preduzme mjere koje uključuju: - inkorporaciju principa jednakosti žena i muškaraca u svoje državne ustave; preduzimanje adekvatnih mjera u zakonodavstvu, kao i drugih mjera, kako bi se osiguralo i praktično ostvarenje ovih principa; - uspostavi kompetentna tijela i drugih institucija za efektanu zaštitu od diskriminacije; - promjenu zakona, pravila i običaja iz prakse koji dovode do diskriminacije nad ženama.

Konvencija je podijeljena u 16 članova a odnosi se na deset glavnih oblasti, koje obuhvataju: jednaka prava žena na učešće u političkom i javnom životu, uključujući pravo glasa kao i kandidovanje na izborima, učestvovanje u formulisanju i donošenju vladinih politika kao i obavljanju javnih funkcija, te jednako pravo žena u predstavljanju država na međunarodnom nivou, obrazovanju, obukama i jednake mogućnosti napredovanja u karijeri, jednaka prava u zadržavanju i mijenjanju državljanstva, u zapošljavanju, uključujući pravo na rad, pravo na jednake mogućnosti pri zapošljavanju, napredovanju i sigurnosti posla, te korištenju beneficija, KONVENCIJA 13 a naročito obavezu države da obezbijedi beneficije za majčinstvo, te jednaka prava pristupu zdravstvene zaštite, uključujući i planiranje porodice, zabranu trgovine ženama i prostitucije, osiguranje jednake participacije žena sa sela u svim pogodnostima seoskog razvoja, te jednake mogućnosti za žene sa sela u pristupu zdravstvenim i obrazovnim uslugama, te jednaka prava za njih da sklapaju ugovore i upravljaju imovinom, jednaka prava muškaraca i žena vezano za porodične odnose, ista prava i mogućnosti zaključivanja braka, slobodan izbor supružnika, ista prava i obaveze u braku, uključujući starateljstvo, usvajanje i pravo na reproduktivnu slobodu, ista prava u izboru imena i prezimena, pravo izbora zanimanja, te ista prava u pogledu vlasništva i upravljanja i raspolaganja imovinom.

Nacionalni plan usaglašen je i sa Agendom održivog razvoja na način što je integrisala potciljeve Agende na sljedeći način:

Potciljevi Agende održivog razvoja – Rodna ravnopravnost	Operativni ciljevi Nacionalnog plana
5.2. Eliminirati sve oblike nasilja nad svim ženama i djevojkama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući trgovinu ljudima, seksualne i druge oblike eksploatacije	Operativni cilj 1. Obezbijediti unapređenje i zaštitu prava svakoga, posebno žena i osoba drugačijih rodni identiteta da živi slobodno od nasilja kako u javnoj tako i u privatnoj sferi

	u skladu sa principima jednakosti i nediskriminacije
5.3 Eliminirati sve štetne prakse kao što su dečiji, rani i prisilni brakovi i sakaćenje ženskih genitalija	<p>Operativni cilj 3. Postizanje ravnopravnosti polova i sprečavanje nasilja nad ženama kroz promjenu društvenog i kulturnog ponašanja žena, muškaraca i osoba drugačijih rodni identiteta iskorjenjivanje predrasuda i rodni stereotipa, adekvatne obuke svih stručnjaka, kao i programe za počinioc nasilja kako bi se spriječila dalja viktimizacija žrtava rodno zasnovanog nasilja.</p> <p>Operativni cilj 5. Stvaranje nužnog zakonodavnog okvira za sprečavanje nasilja nad ženama i osobama drugačijih rodni identiteta da se žrtve štite od dalje viktimizacije i da se osigura snažna intervencija i procesuiranje od strane organa za sprovođenje zakona</p>

Kada je u pitanju Poglavlje 23 i Akcioni plan Nacionalni plan je integrisao preporuku koja glasi: Preduzeti konkretne korake da se osigura primjena rodne ravnopravnosti u praksi, uključujući jačanje nadzornih tijela i efikasnije reagovanje organa za sprovođenje zakona na moguća kršenja, kao i kroz veće podizanje svijesti i mjere podrške, naročito pri zapošljavanju i javnoj zastupljenosti žena. Dio aktivnosti iz Akcionog plana za Poglavlje 23 je ispunjen u prethodnom periodu i to : 3.6.2.16 Uspostaviti besplatnu i jedinstvenu SOS liniju za prijave slučajeva nasilja u porodici sa 24. h dežurstvom; 3.6.2.17 Razviti jedinstvenu bazu podataka o nasilju u porodici (po polu, po godinama, po vrsti nasilja, po broju podnesenih prijava, po broju podignutih optuženja, po broju presuda i po izrečenim zaštitnim mjerama);3.6.2.19 Obilježavanje Kampanje 16 dana aktivizma borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici; 3.6.2.20 Izraditi, štampati i osigurati dostupnim široj javnosti edukativnog materijala o nasilju u porodici, sa adresarom ustanova, organizacija i drugih institucija kojima se žrtve nasilja mogu obratiti kako bi im bila pružena pomoć, podrška i zaštita;3.6.2.21, 3.6.2.22 i 3.6.2.23 koje odnose na edukacije službenika koji se bave zaštitom od nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Brojne aktivnosti i mjere sprovode se kontinuirano, te je navedena Preporuka uvrštena kroz sve Operativne ciljeve u Nacionalnom planu.

U dijelu usklađenosti važno je spomenuti i Nacionalnu strategiju održivog razvoja do 2030 koja se oslanja na Agendu održivog razvoja 2030. Kao što je i rečeno u Strategiji, nasilje predstavlja posebnu prijetnju za porodicu i zdrav razvoj pojedinca. Do sada urađene analize koje postojeće stanje sagledavaju s aspekta ovog problema govore u prilog ocjeni da je situacija više nego zabrinjavajuća. Iako se veoma teško detektuje, prema dostupnim, mada oskudnim zvaničnim

podacima, kao i prema mjerenjima percepcije, nasilje u porodici predstavlja jedan od urgentnih problema crnogorskog društva. Da bi se protiv ovog problema borilo, neophodna je široka saradnja institucija u cilju prevencije same pojave i efikasne zaštite, kao i podrške žrtvama porodičnog nasilja. Kroz tematsko područje DRUŠTVENI RESURSI - PODRŠKA VRIJEDNOSTIMA, NORMAMA I OBRASCIMA PONAŠANJA ZNAČAJNIM ZA ODRŽIVOST DRUŠTVA i strateški cilj 2.1 Stimulisati aktivan odnos ključnih aktera prema održivosti razvoja predviđene su mjere koje se odnose na zaštitu od nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Mjerom 2.1.1 Obezbijediti preduslove za zdrav razvoj pojedinca u okviru porodice SDG 3 (3.1, 3.2, 3.7), SDG 5 (5.2, 5.3 and 5.6), SDG 8 (8.7), SDG 16 (16.1, 16.2) kroz podmjeru 2.1.1.4 Efikasno se boriti protiv nasilja u porodici, SDG 5 (5.2) i 16 (16.1, 16.2) potrebno je:

- podići nivo svijesti građana o problemu nasilja u porodici
- uspostaviti efikasan sistem prevencije nasilja u porodici
- unaprijediti socijalnu i drugu zaštitu žrtava porodičnog nasilja
- unaprijediti normativni sistem koji reguliše oblast nasilja u porodici

Kroz podmjeru 2.1.1.5 E potrebo je eliminisati sve oblike nasilja nad svim ženama i djevojčicama u javnim i privatnim sferama, uključujući trgovinu ljudima i seksualne i druge vrste iskorišćavanja, SDG 5 (5.2, 5.3), SDG 8 (8.7).

Kao glavni cilj kroz Nacionalnu strategiju održivog razvoja do 2030 postavljena je eliminacija svih oblika nasilja nad svim ženama i djevojčicama u javnim i privatnim sferama, uključujući trgovinu ljudima i seksualne i druge vrste iskorišćavanja, te dječiji, rani i prisilni brak, ali i značajno smanjeni svi oblici nasilja, posebno nasilje u porodici, i sa njima povezane stope smrtnosti.

Isti cilj postavljen je i kroz mjeru 2.1.2 Eliminirati rodnu diskriminaciju SDG 5 (5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.a, 5.b and 5.c)

OBLAST 1 POGLAVLJE I	POGLAVLJE I (ciljevi, definicije, princip jednakosti i nediskriminacije, opšte obaveze)				
OPERATIVNI CILJ 1	Obezbijediti unapređenje i zaštitu prava svih, a posebno žena i osoba drugačijih rodni identiteta kako u javnoj tako i u privatnoj sferi kroz prepoznavanje rodno zasnovanog nasilja				
INDIKATORI	<i>Početna vrijednost 2023. godina</i> Definicija rodno zasnovanog nasilja nije definisana u relevantnom zakonu	<i>Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina.</i> 50% zakona usklađeno	<i>Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina.</i> 100% zakona usklađeno		
Mjera	Indikator rezultata	Nadležna institucija	Rok početka i rok završetka	Sredstva i Izvor finansiranja	Sredstva verifikacije
1.1. Uskladiti definicije rodno zasnovanog nasilja u zakonodavstvu sa definicijama utvrđenim u Istanbulske konvencije i osigurati djelotvornu primjenu u praksi	➤ Usklađenost relevantnih zakona/ podzakonskih akata/ strategija/ politika sa definicijom „rodno zasnovano nasilje“, definicije „ROD“, „žrtva“ u skladu sa Konvencijom.	Ministarstvo pravde Ministarstvo rada i socijalnog staranja	IV kvartal 2023-IV kvartal 2027	Redovna sredstva	
1.2. Osigurati pristup svim ženama i osobama drugačijih rodni identiteta - na jednakoj osnovi - specijalizovanim službama za podršku, posebno romskih i egipćanskih žena, LGBTQ žena, žena s invaliditetom i žena koje žive u ruralnim područjima kada traže zaštitu od nasilja	➤ Broj i vrsta specijalizovanih službi za podršku ženama sa iskustvom nasilja, kao i romskih i egipćanskih žena, žena s invaliditetom i žena koje žive u ruralnim područjima ➤ Broj žena i djevojčica kojima je obezbijeđen pristup specijalizovanim uslugama podrške posebno ugroženih kategorija žena / romskih i egipćanskih žena, žena s	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	IV kvartal 2023-IV kvartal 2027	1.000.000 eura	

	invaliditetom, žena koje žive u ruralnim područjima i žena drugih manjinskih naroda i nacionalnih zajednica				
--	---	--	--	--	--

OBLAST 2 POGLAVLJE II	POGLAVLJE II Holistički odgovor na nasilje nad ženama				
OPERATIVNI CILJ 2	Obezbijediti efikasne, sveobuhvatne i koordinisane politike u cijeloj državi kroz poboljšan institucionalni, finansijski i organizacioni okvir.				
INDIKATORI	<i>Početna vrijednost 2023. godina</i>	<i>Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina.</i>	<i>Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina.</i>		
Zaposleni u CZSR, UP Zdravstvenim ustanovama, lokalnim samoupravam i Ministarstvima	Povećati broj specijalizovanih stručnih radnika/ca u CZSR za oblast rodno zasnovanog nasilja i nasilja nad ženama	Povećanje za 20%	Povećanje za 30%		
Bolji finansijski resursi za prevenciju svih vidova nasilja obuhvaćenih konvencijom	<i>Početna vrijednost 2023. godina</i>	<i>Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina.</i>	<i>Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina.</i>		
	Izdvajanje kroz sektorske analize	Povećanje za 30%	Povećanje za 50 %		
Razvijena baza podataka za sve relevantne institucije	<i>Početna vrijednost 2023. godina</i>	<i>Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina.</i>	<i>Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina.</i>		
	<i>2-institucije</i>	<i>4-institucije</i>	<i>Povećanje za 50 %</i>		
Mjera	Indikator rezultata	Nadležna institucija	Rok početka i rok završetka	Sredstva i Izvor finansiranja	Sredstva verifikacije

<p>2.1. Obezbijediti neophodne zakonodavne mjere za usvajanje i primjenu sveobuhvatnih državnih politika koje obuhvataju sve relevantne mjere za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja</p>	<p>➤ Broj akata (zakona, podzakonskih akata, strateških, nacionalnih i lokalnih planova) koji u središtu mjera, daju važnost rodno zasnovanom nasilju obezbijavaju sprovođenje.</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo pravde</p> <p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>Lokalna samouprava</p>	<p>IV kvartal 2023-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	
<p>2.2. Osigurati odgovarajuće ljudske i finansijske resurse za svaku politiku, mjere i zakonodavstvo usmjerene na sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama, kao i za institucije i entitete kojima je zadatak njihovo sprovođenje i povećati udio sredstava iz crnogorskog državnog budžeta kojima dokazuje finansijsku odgovornost i vlasništvo.</p>	<p>➤ Izdvojena finansijska sredstva i ljudski resursi za adekvatno sprovođenje integrisanih politika, mjera i programa za sprečavanje u borbi protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom, uključujući i one koje sprovode nevladine organizacije i civilno društvo</p> <p>➤ Iznos izdvajanja iz godišnjeg budžeta namijenjen programima i usluga za sprečavanje i suzbijanje svih oblika nasilja nad ženama</p>	<p>Vlada CG i sva nadležna ministarstva, posebno:</p> <p>Ministarstvo finansija</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava</p> <p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>Ministarstvo javne uprave</p>	<p>I kvartal 2025-IV kvartal 2027</p>	<p>1.000.000 eura</p>	

		Lokalne samouprave			
2.3. Obezbijediti održiv nivo finansiranja ženskih nevladinih organizacija koje vode specijalizovane usluge podrške za žene žrtve svih oblika nasilja, finansiranja kao što su dugoročni grantovi zasnovani na transparentnim postupcima nabavke;	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Iznos i procenat izdvajanja sredstava iz godišnjeg budžeta dodijeljenih ženskim nevladinim organizacijama koje obezbjeđuju specijalizovane servise podrške zrtvama nasilja u odnosu na ukupna sredstva namijenjena sprečavanju i suzbijanju svih oblika nasilja prema ženama). ➤ Broj i vrsta zakona i politika u kojima je definisana koordinacija i saradnja između NVO i državnih organa u oblasti prevencije i zaštite od rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici 	Ministarstvo rada i socijalnog staranja Ministarstvo finansija NVO	IV kvartal 2024-IV kvartal 2027	1.000.000 eura	
2.4. Obezbijediti uslove za adaptaciju prostora/objekata pružalaca usluga u cilju prilagođavanja istih za žene sa invaliditetom sa iskustvom nasilja.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Izmijenjeni zakoni i podzakonski akti 	Ministarstvo rada i socijalnog staranja Ministarstvo finansija Ministarstvo prostornog planiranja i urbanizma	IV kvartal 2025	Redovna sredstva	

<p>2.5. Osigurati nezavisnost rada licenciranih ženskih nevladinih organizacija u pružanju specijalizovanih usluga ženama sa iskustvom nasilja u porodici, kao što su savjetovanje, sklonište, pravno zastupanje itd., bez obzira na upućivanje od strane Centara za socijalni rad.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Izmjenjeni pravilnici koji regulišu pružanje specijalizovanih usluga na način da osiguraju autonomiju i principe rada specijalizovanih servisa za žene i sa iskustvom rodnozasnovanog nasilja 	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>NVO</p> <p>Zaštitnik ljudskih prava i sloboda</p>	<p>IV kvartal 2023-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	
<p>2.6. Uspostaviti jedno ili više zvaničnih tijela nadležnih za koordinaciju, sprovođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom. Ova tijela će koordinisano prikupljati podatke u skladu sa članom 10, vršiti analizu i objavljivati rezultate.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Osnovana koordinaciona tijela sa mandatom da prikupljaju podatke, koordinišu, sprovode, prate i procjenjuju sprovođenje politika i mjera za sprečavanje i suzbijanje svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom. ➤ Broj predstavnica iz relevantnih nevladinih organizacija u odnosu na broj članova/ica u Koordinacionim tijelima. ➤ Broj javno dostupnih izvještaja o aktivnostima iz mandata zvaničnih državnih koordinacionih tijela, na godišnjem nivou. 	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>MUP</p>	<p>IV kvartal 2023-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	

<p>2.7. Prikupljati relevantne statističke podatke u redovnim vremenskim razmacima o slučajevima svih vidova nasilja obuhvaćenih konvencijom kao i voditi detaljnu evidenciju o svim abortusima i sterilizacijama žena sa invaliditetom u svim zdravstvenim ustanovama socijalne i dječje zaštite.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Usvojena standardizovana uputstva za prikupljanje podataka. ➤ Razvijena baza podataka o nasilju prema ženama i nasilju u porodici. Statistički administrativni i pravosudni podaci o svim oblicima nasilja obuhvaćenim ovom Konvencijom, obavezno razvrstani u odnosu na pol, starost, rodni identitet, seksualnu orijentaciju, invaliditet osobe, relaciju između žrtve i učinioca, geografsku lokaciju, informacije o stopama osuđivanja počilaca svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije, uključujući i broj izdatih zaštitnih mjera. 	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo pravde</p> <p>Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p> <p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>Institut za javno zdravlje Crne Gore</p> <p>Ministarstvo prosvjete</p> <p>Lokalne samouprave</p> <p>Vrhovni sud</p> <p>VDT</p> <p>Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore</p>	<p>IV kvartal 2027</p>	<p>Donatorska sredstva</p>	

		NVO			
--	--	-----	--	--	--

OBLAST 3 POGLAVLJE III	PREVENCIJA			
OPERATIVNI CILJ 3	Postizanje ravnopravnosti polova i sprečavanje nasilja nad ženama kroz podizanje svijesti o rodno zasnovanom nasilju, adekvatne obuke svih stručnjaka, kao i kroz programe za počinioce nasilja kako bi se spriječila sekundarna viktimizacija žrtava rodno zasnovanog nasilja.			
INDIKATORI Broj kampanja kojim bi se podigla svijest o jednakosti muškaraca i žena i povećao broj prijava nasilja	<i>Početna vrijednost 2023. godina</i> 1-kampanja	<i>Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina.</i> 5-kampanja	<i>Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina.</i> 7-kampanja	
Škole u kojima je prisutan nastavni materijal o rodnoj ravnopravnosti	<i>Početna vrijednost 2023. godina</i> 0	<i>Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina.</i> 50%	<i>Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina</i> 70%	
Veći broj edukacija za sve profesionalne grupe koje dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja	<i>Početna vrijednost 2023. godina</i>	<i>Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina.</i>	<i>Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina</i>	

Izrada i sprovođenje obuka stručnjaka za rad sa počiniocima nasilja	Početna vrijednost 2023. godina 0	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina. 3-obuke	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina 5-obuka		
Osigurati akreditovan program za rad sa počiniocima nasilja kako bi se osiguralo sprovođenje zaštitne mjere-obavezni psiho-socijalni tretman za počiniocima nasilja	Početna vrijednost 2023. godina 0	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina. 1-program	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina 2-programa		
Mjera	Indikator rezultata	Nadležna institucija	Rok početka i rok završetka	Sredstva i Izvor finansiranja	Sredstva verifikacije
3.1. Redovno i na svim nivoima, sprovođenje kampanje ili programe podizanja svijesti, uključujući i saradnju sa državnim institucijama za ljudska prava i tijelima za rodnu ravnopravnost, civilnim društvom i nevladinim, posebno ženskim, organizacijama, a u cilju podizanja svijesti i razumijevanja šire javnosti različitih manifestacija svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom, njihovih posljedica po djecu i potrebe da se takvo nasilje spriječi.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj sprovedenih kampanja ili programi podizanja svijesti ➤ Broj i vrste kampanja posvećenih romskim i egipćanskim ženama, pripadnicama manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovom pojačanom izloženošću nasilju, prinudnom braku i silovanju. ➤ Broj i vrste kampanja posvećenih ženama sa invaliditetom njihovom pojačanom izloženošću nasilju, prinudnom braku i silovanju. ➤ Broj i vrsta informativnih kampanja/materijala 0 	Ministarstvo rada i socijalnog staranja Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo zdravlja Ministarstvo prosvjete	IV kvartal 2023- IV kvartal 2027	Donatorska sredstva	

	<p>postojećim mehanizmima/servisima podrške posebno za osobe sa iskustvom seksualnog nasilja, i nasilja u porodici</p>	<p>Lokalne samouprave</p> <p>Institut za javno zdravlje Crne Gore</p> <p>NVO</p>			
<p>3.2. Jačanje razumijevanja o pitanjima jednakosti žena i muškaraca, nestereotipnih rodni uloga, uzajamnog poštovanja, nenasilnog razrješenja sukoba u međuljudskim odnosima, rodno zasnovanog nasilja nad ženama.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Izrada, prezentacija i distribucija uzrasno prilagođenog dopunskog nastavnog materijala za sadržaje u predmetnim programima za nastavnike i stručne saradnike škola. ➤ Uvođenje nastavnog materijala za dječake i djevojčice. 	<p>Ministarstvo prosvjete</p> <p>ZZŠ</p> <p>CSO</p> <p>NVO</p>	<p>IV kvartal 2023</p>	<p>5. 000 eura</p>	
<p>3.3. Sprovoditi obuke za nadležne stručnjake koji se bave žrtvama odnosno učiniocima svih djela nasilja obuhvaćenih Konvencijom, o sprečavanju i otkrivanju takvog nasilja, jednakosti između žena i muškaraca, potrebama i pravima žrtava, kao i o sprečavanju sekundarne viktimizacije sa posebnim osvrtom na žene sa</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj obučениh profesionalaca/-ki koji/-e rade sa žrtvama svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom; ➤ Broj obučениh profesionalaca/-ki koji/-e rade sa i učiniocima svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom 	<p>Uprava za kadrove</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p>	<p>IV kvartal 2023-IV kvartal 2027</p>	<p>Donatorska sredstva</p>	

<p>invaliditetom, romkinje i Egipćanke, LGBTQ žene.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj akreditovanih programa obuke koji obuhvataju sve oblike nasilja nad ženama prepoznatih Istanbulsom konvencijom ➤ Broj obuka za profesionalce/-ke koji/-e rade sa žrtvama ili učiniocima svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom, koje su podržane od strane države, u odnosu na ukupni broj obuka koje su kreirale i realizovale ženske nevladine organizacije, na godišnjem nivou. ➤ Sprovoditi kratkoročnu i dugoročnu evaluaciju 	<p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>Ministarstvo prosvjete</p> <p>Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu</p> <p>NVO</p> <p>COSDT</p> <p>Institut za javno zdravlje Crne Gore</p>			
<p>3.4. Podrška programima koji imaju za cilj da učinioci nasilja u porodici nauče i usvoje nenasilno ponašanje u međuljudskim odnosima u pogledu sprečavanja daljeg nasilja i izmjene obrazaca nasilnog ponašanja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Donijet novi Pravilnik o bližem načinu određivanja i sprovođenja zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana ➤ Broj i vrsta mjere zaštite i mjere bezbjednosti koji imaju za cilj rad sa počiniocima nasilja. 	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>Sudovi za prekršaje</p> <p>Ministarstvo pravde</p>	<p>IV kvartal 2024-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj izrečenih zaštitnih mjera – obavezni psihosocijalni tretman za počiniocice nasilja; ➤ Broj učinilaca nasilja u porodici koji su pohađali programe za usvajanje nenasilnog ponašanja u međuljudskim odnosima, kao i procenat u odnosu na ukupan broj učinilaca nasilja u porodici, na godišnjem nivou. ➤ Broj obučanih stručnjaka za rad sa učiniocima nasilja u porodici, kako bi se sprovođenje mjere psiho-socijalnog tretmana obavljalo u skladu sa zakonom i propisanim standardima ➤ Broj izvršenih kontrola nad stručnjacima za rad sa učiniocima nasilja u porodici kako bi se zaštitna mjera sprovodila u skladu sa propisanim standardima 	<p>UIKS</p> <p>Institut za javno zdravlje Crne Gore</p>			
<p>3.5. Sprovoditi programe za počiniocice nasilja koji nisu isključivo bazirani na medicinskom tretmanu zloupotrebe supstanci i mentalnih problema i da</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Usklađene smjernice sa Pravilnikom o bližem načinu određivanja i sprovođenja zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana 	<p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>Institut za javno zdravlje Crne Gore</p>	<p>III kvartal 2024</p>	<p>Donatorska sredstva</p>	

<p>uspostaviti obavezne smjernice programe psihosocijalnog tretmana koji su definisani članom 20. stavom 5. i članom 25. ZZNP-a. I ojačati kapacitete zdravstvenih ustanova za njihovo sprovođenje</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sprovođenje smjernica o sprovođenju zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana za počinioce nasilja ➤ Broj obučanih stručnjaka koji učestvuju u postupku predlaganja i izricanja mjere psiho-socijalnog tretmana obavljalo u skladu sa zakonom. ➤ Dizajniran i uspostavljen program za počinioce nasilja baziran na psihosocijalnom tretmanu koji ima fokus na rešavanje nasilnog ponašanja i direktnu vezu sa nasiljem u porodici kao zloupotrebom moći ➤ Broj sprovedenih programa i broj lica obuhvaćenih programima ➤ Procenat polaznika programa za učinioce nasilja u porodici koji su ponovili krivično djelo u periodu praćenja od 1, 3 i 10 godina, u odnosu na ukupni broj polaznika ovih programa. 	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p>			
--	--	--	--	--	--

<p>3.6. Podsticati privatni sektor, sektor za informacione i komunikacione tehnologije i sredstva javnog informisanja, uz dužno poštovanje slobode govora i njihove nezavisnosti, da učestvuju u razradi i sprovođenju politika i da uspostave pravilnike i standarde za sprječavanje nasilja nad ženama i veće poštovanje njihovog dostojanstva</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj obuka sprovedenih za predstavnike medija, o etičkom izvještavanju po pitanjima svih oblika nasilja nad ženama a posebno porodičnog i seksualnog nasilja ➤ Uključenost privatnog sektora u informativne kampanje i promociju ženskih prava 	<p>Ministarstvo kulture i medija</p> <p>Agencija za elektronske medije</p> <p>NVO</p>	<p>IV kvartal 2023-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	
<p>3.7. Razvoj digitalnih i vještina (samo) zaštite djece, roditelja i nastavnika za štetne sadržaje seksualne ili nasilne prirode</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Osmišljavaje i sprovođenje tematskih sadržaja i radionica ➤ Broj radionica i broj obučениh ➤ Broj obuka i broj učesnika/ca na temu postupanja u informaciono-komunikacionom okruženju 	<p>Ministarstvo prosvjete</p> <p>ZZŠ</p> <p>CSO</p> <p>NVO</p>	<p>IV kvartal 2023</p>	<p>10.000 eura</p>	
<p>3.8. Edukacija predstavnika nadležnih institucija na temu „Zloupotrebe tuđeg snimka, fotografije, portreta, audio zapisa ili spisa sa seksualno eksplicitnim sadržajem tzv. osvetnička pornografija“</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Realizovana jedna godišnje radionica sa najmanje 20 predstavnika institucija 	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo pravde</p> <p>Uprava policije</p> <p>Predstavnici sudova</p>	<p>I kvartal 2024</p>	<p>Donatorska sredstva</p>	

		COST			
3.9. Edukacija predstavnika nadležnih institucija na temu "Borba protiv nasilja u porodici, dječijih ugovorenih brakova i prosjačenja"	➤ Realizovana jedna radionica sa najmanje 20 predstavnika institucija	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava NVO Predstavnici sudova	IV kvartal 2023	Donatorska sredstva	
3.10. Promocija licenciranih servisa koji se bave pitanjem dječjeg nedozvoljenog i ugovorenog braka	➤ Broj i vrsta promotivnih materijala	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava NVO			
3.11. Organizovati edukativnu radionicu za romsku i egipćansku populaciju o uzrocima, rasprostranjenosti i posljedicama nasilja, pravima žrtava i insitucijama koje pružaju zaštitu, sa kontaktima institucija	➤ Organizovana jedna radionica za najmanje 20 učesnika	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava Ministarstvo rada i socijalnog staranja Uprava policije Ženske NVO	IV kvartal 2023	Donatorska sredstva	
3.12. Podizanje svijesti žrtava i potencijalnih žrtava nasilja u porodici o korišćenju	➤ Broj informativnih kampanja, flajera	NVO	I Kvartal 2023 IV kvartal 2027	Donatorska sredstva	

Mjera	Indikator rezultata	Nadležna institucija	Rok početka i rok završetka	Sredstva i Izvor finansiranja	Sredstva verifikacije
4.1. Jačati usklađenost svih relevantnih ustanova sa postojećim obavezama vezanim za saradnju u predmetima nasilja u porodici, s ciljem što djelotvornijeg intervenisanja i poštovanja prava i potreba žrtava	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Analiza efikasnosti Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici; ➤ Utvrđene izmjene i dopune Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici u skladu sa nalazima Analize efikasnosti; ➤ Uspostavljeni programi obuke multisektorskog karaktera zasnovani na Protokolu ➤ Broj obuka I broj polaznika/ca obuka 	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo pravde</p> <p>Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p> <p>NVO</p> <p>Institucije potpisnice</p>	IV kvartal 2024	Redovna sredstva	
4.2. Osigurati da žrtve dobiju odgovarajuće i blagovremene informacije o raspoloživim uslugama podrške i zakonskim mjerama na jeziku koji razumiju.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj izrađenih i distribuiranih plakata, letaka, i informatora ➤ Broj informativnih događaja, medijskog izvještavanja ➤ Broj sastanaka, događaja sprovedenih u cilju proaktivnijeg pristupa stručnjaka svih relevantnih institucija u 	<p>Vrhovni sud</p> <p>Ministarstvo pravde</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p> <p>NVO</p>	II kvartal 2024- IV kvartal 2027	10.000 eura	

	<p>informisanju žrtve o dostupnim zakonskim mjerama i podršci (koje pružaju specijalizovane službe podrške ili zakonske agencije).</p> <p>➤ Broj informativnog materijala pripremljenog na jezicima manjina, prilagođenog osobama sa invaliditetom, migrantima i azilantima, u odnosu na informativni materijala o dostupnim uslugama za žrtve svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom</p>				
<p>4.3. Osigurati da žrtve imaju pristup uslugama koje omogućavaju njihov oporavak od nasilja, odgovarajuće usluge, kao i adekvatnu opremljenost ovih službi i obučenosť zaposlenih za pomoć žrtvama i upućivanje na odgovarajuće službe</p>	<p>➤ Vrsta i broj pruženih usluga opšte podrške žrtvama radi oporavka od svih oblika nasilja obuhvaćenih Istanbulsom Konvencijom.</p> <p>➤ Broj korisnic kojima su pružene usluge opšte podrške radi oporavka od svih oblika nasilja obuhvaćenih Istanbulsom Konvencijom.</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>Ministarstvo javne uprave</p> <p>Ministarstvo pravde</p> <p>NVO</p> <p>ZZZCG</p>	<p>IV kvartal 2023- IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	

<p>4.4. Obezbiјediti da žrtve imaju informacije i pristup važećim nacionalnim i međunarodnim mehanizmima za individualne/kolektivne žalbe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj individualnih/ kolektivnih žalbi Evropskom sudu za ljudska prava; ➤ Broj prispjelih pritužbi građanki i građana instituciji Zaštitnika koji će se prikupljati na godišnjem nivou. ➤ Broj NVO koje koje pružaju besplatnu pravnu pomoć ženama žrtvama nasilja koje žele da podnesu ove žalbe, i broj korisnica ove usluge 	<p>Predstavnik/ca Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu</p> <p>Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore</p> <p>NVO</p>	<p>IV kvartal 2023-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	
<p>4.5. Omogućiti, odnosno osigurati neposredne kratkoročne i dugoročne specijalizovane usluge podrške za sve žene žrtve nasilja i njihovu djecu, bila izložena bilo kojem djelu nasilja obuhvaćenog Konvencijom.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Usklađenost relevantnih zakona/podzakonskih akta/strategije i politike koje definišu pružanje neposrednih kratkoročnih i dugoročnih specijalizovanih usluga podrške žrtvama obuhvaćenih ovom Konvencijom ➤ Broj specijalizovanih usluga pruženih žrtvama rodno zasnovanog nasilja; ➤ Broj licenciranih pružaoca usluga 	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>Ministarstvo pravde</p> <p>Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava</p> <p>Ministarstvo prosvjete</p> <p>NVO</p>	<p>IV kvartal 2024-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	
<p>4.6. Obezbjediavanje odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća/skloništa u dovoljnom</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Osigurano jedno sklonište-prihvatište na 200.000 stanovnika uključujući i broj mjesta/kreveta u odnosu na broj stanovnika i njihova 	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p>	<p>III kvartal 2024-IV kvartal 2027</p>	<p>600.000 eura</p>	

<p>broju za siguran smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj djeci.</p>	<p>geografska raspoređenost na jugu, centralnom dijelu i sjeveru;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj licenciranih skloništa-prihvatišta; ➤ Procenat izdvajanja iz godišnjeg budžeta namijenjen nesmetanom funkcionisanju sigurnih kuća i smještaju za žrtve, naročito žene i njihovu djecu, u odnosu na ukupni budžet za usluge u ovoj oblasti, na godišnjem nivou. 	<p>NVO</p> <p>Lokalna samouprava</p>			
<p>4.7. Obezbijediti uslove da se sve usluge sprovode na osnovu rodno osjetljivog razumijevanja nasilja u porodici, a u cilju osnaživanja ženskih žrtava i njihove djece.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj obučениh stručnih radnika i saradnika ➤ Broj organizacija i ustanova-pružaoaca specijalizovanih usluga obuhvaćenih obukama 	<p>ZSDZ</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>UZK</p> <p>NVO</p>	<p>IV kvartal 2023-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	
<p>4.8. Omogućiti otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih kriznih centara za slučajeve silovanja, ili centara za žrtve seksualnog nasilja u dovoljnom broju, koji žrtvama obezbjeđuju usluge ljekarskog i forenzičkog pregleda,</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Izmjena Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti ➤ Donijeti Protokol o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja nad ženama i djecom ➤ Donijeti Pravilnik o radu kriznog centra za žrtve seksualnog nasilja 	<p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>MUP</p> <p>UP</p>	<p>IV kvartal 2024</p>	<p>150.000 eura Donacije</p>	

<p>podršku u slučaju traume i savjetovanje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uspostavljen minimum jedan centar za žrtve silovanja ➤ Broj žrtava silovanja ili seksualnog nasilja kojima je pružena specijalizovana usluga u kriznom centru ili centru za žrtve seksualnog nasilja, u odnosu na ukupan broj prijavljenih slučajeva tog nasilja ➤ Procenat izdvajanja iz državnog i lokalnog budžeta na godišnjem nivou namijenjen nesmetanom funkcionisanju kriznih centara za slučajeve silovanja ili centara za žrtve seksualnog nasilja 	<p>VDT</p> <p>Ministarstvo pravde</p>			
<p>4.9. Uspostaviti programe za podršku djeci svjedocima nasilja primjereno uzrastu djece svjedoka svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj prijavljenih/akreditovanih programa obuka vezanih za primarnu, psihosocijalnu podršku djeci svjedocima nasilja ➤ Broj sprovedenih obuka vezanih za primarnu, psihosocijalnu podršku djeci svjedocima nasilja ➤ Broj institucija/ustanova koje su bile obuhvaćene obukama vezanih za primarnu, psihosocijalnu podršku djeci svjedocima nasilja ➤ Broj stručnih radnika koji su prošli obuke vezane za primarnu, 	<p>Ministarstvo pravde</p> <p>NVO</p> <p>Zavod za socijalnu i dječju zaštitu</p> <p>Uprava za kadrove</p> <p>COSDT</p>	<p>II kvartal 2024-IV kvartal 2027</p>	<p>2000 e + 45.000 eura</p>	

	psihosocijalnu podršku djeci svjedocima nasilja ➤ Broj djece koja su dobila psihosocijalnu zaštitu kod pružaoca usluga				
--	---	--	--	--	--

OBLAST V POGLAVLJE V	POGLAVLJE V MATERIJALNO KRIVIČNO PRAVO				
OPERATIVNI CILJ 5	Obezbijediti efikasniji zakonodavni okvir za sprečavanje nasilja nad ženama, koji je usklađen sa Konvencijom kako bi se se žrtve zaštitile od dalje viktimizacije i osigurala snažna intervencija i procesuiranje od strane organa za sprovođenje zakona				
Mjera	Indikator rezultata	Nadležna institucija	Rok početka i rok završetka	Sredstva i Izvor finansiranja	Sredstva verifikacije
5.1. Obezbijediti neophodne zakonodavne ili druge mjere da obezbijede žrtvama, u skladu s opštim principima međunarodnog prava, adekvatne građanske pravne lijekove protiv državnih organa i javnih ustanova koji nisu ispunili svoju dužnost i preduzeli neophodne preventivne i zaštitne mjere u okviru svojih nadležnosti	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj i vrsta administrativnih i disciplinskih mjera za zaposlene u državnim organima definisane zakonodavnim okvirom ➤ Broj i vrsta prekršajnih prijava protiv državnih služabenika u odnosu na njihovo postupanje u slučajevima nasilja u porodici; ➤ Broj i vrsta krivičnih prijava protiv državnih služabenika u odnosu na njihovo postupanje u slučajevima nasilja u porodici; 	Ministarstvo rada i socijalnog staranja Disciplinska komisija Vlade Crne Gore; Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo pravde Vrhovni sud VDT	IV kvartal 2024-IV kvartal 2027	Redovna sredstva	

<p>5.2. Osigurati da se slučajevi nasilja obuhvaćeni Konvencijom, naročito porodično nasilje, uzmu se u obzir pri donošenju odluka o starateljstvu i pravu na posjetu, kako bi se osiguralo da ostvarivanje tih prava ne šteti pravima i bezbjednosti žrtve ili djece.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj postupaka u kojima je učiniocu nasilja privremenom određen model viđanja sa djetetom u kontrolisanim uslovima/pod nadzorom stručnih radnika, i ➤ Broj sudskih odluka u kojima je učinilac nasilja lišen prava na kontakt sa djetetom, u odnosu na ukupan broj sudskih postupaka u kojima se odlučuje o pravima na viđanje sa djetetom, na godišnjem nivou. 	<p>Ministarstvo pravde</p> <p>Vrhovni sud</p>	<p>I kvartal 2024-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	
<p>5.3. Ukloniti proceduralne prepreke i ograničenja krivičnom gonjenju djela prinudnog braka i stvoriti uslove za uspostavljanje servisa podrške žrtvama ugovorenih brakova</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nastavak usklađivanja krivičnog zakonodavstva sa međunarodnim standardima; ➤ Broj pokrenutih postupaka za krivična djela Zaključenje ništavog braka, Omogućavanje zaključenja nedozvoljenog braka i Vanbračna zajednica sa maloljetnikom, kao i trgovine ljudima u svrhu sklapanja nedozvoljenog braka u odnosu na ukupni broj ovih prijava podnijetih relevantnim službama, na godišnjem nivo. ➤ Broj pravosnažnih sudskih presuda za krivična djela Zaključenje ništavog 	<p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p> <p>Ministarstvo pravde</p>	<p>III kvartal 2024-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	

	<p>braka, Omogućavanje zaključenja nedozvoljenog braka i Vanbračna zajednica sa maloljetnikom u odnosu na ukupni broj ovih prijava podnijetih relevantnim službama, na godišnjem nivo.</p> <p>➤ Uspostavljeno Sklonište za žrtve dječjeg ugovorenog braka sa uvažavanjem konteksta iz kojeg dolaze romske djevojčice;</p>		IV kvartal 2027	Donatorska sredstva	
5.4. Formirati smjernice kojim bi se definisao način postupanja svih relevantnih institucija koje u toku svog rada mogu doći do saznanja da se neko dijete nalazi u riziku od prinudnog braka	<p>➤ Donijeta uputstva o načinu postupanja svih relevantnih institucija u slučajevima kada tokom svog rada dođu do saznanja da se neko dijete nalazi u riziku od prinudnog braka</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalog staranja</p> <p>Ministarstvo pravde</p> <p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>Ministarstvo prosvjete</p> <p>Uprava policije</p>	I kvartal 2024	Redovna sredstva	
5.5. Formirati smjernice kojim bi se definisao način postupanja školskih ustanova u situacijama kada u svom radu dođu do	<p>➤ Donijeta uputstva o načinu postupanja svih školskih ustanova u slučajevima kada tokom svog rada dođu do saznanja da se neko dijete nalazi u riziku od prinudnog braka</p>	<p>Ministarstvo rada i socijalog staranja</p>	I kvartal 2024	Redovna sredstva	

<p>saznanja da se neko dijete nalazi u riziku od prinudnog braka</p>		<p>Ministarstvo prosvjete</p>			
<p>5.6. Osigurati neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi se obezbijedilo da se namjerno ponašanje koje ozbiljno narušava psihički integritet nekog lica prinudom ili prijetnjama bude inkriminisano</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uskladjen Krivicni zakonik sa standardima Konvencije u dijelu inkriminisanja psihickog nasilja ➤ Broj i procenat procesuiranih slucajeva (preksajnih i krivicnih) u odnosu na broj prijavljenih slucajeva psihickog nasilja prema ženama na godisnjem nivou 	<p>Ministarstvo pravde</p>	<p>IV kvartal 2025- IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	
<p>5.7. Osigurati adekvatnu zaštitu žrtvama proganjanja</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj izdatih zastitnih mjera u prekršajnom postupku ➤ Procenat pravosnaznih presuda u odnosu na broj prijavljenih slucajeva proganjanja u skladu sa Krivičnim zakonom, na godisnjem nivou 	<p>Ministarstvo pravde</p> <p>Vrhovni sud</p> <p>VDT</p>	<p>II kvartal 2024-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	
<p>5.8. Osigurati da žrtve seksualnog nasilja, uključujući silovanje dobiju adekvatnu zaštitu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stepens uskladenosti zakona i podzakonskih akata sa standardima Konvencije ➤ Broj prijava seksualnog nasilja, uključujući silovanje podnijetih policiji i drugim organima (centri za socijalni rad, drzavno tužilaštvo, zdravstvene ustanove, relevantne nevladine organizacije), razvrstanih prema polu i 	<p>Ministarstvo pravde</p> <p>Koordinacioni odbor</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p> <p>Sudovi</p>	<p>I kvartal 2025- IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	

	<p>odnosu sa učiniocem, na godišnjem nivou.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Procenat pravosnažnih sudskih presuda za seksualnog nasilja, uključujući silovanje u odnosu na ukupni broj prijava podnijetih relevantnim službama, na godišnjem nivou. 	Tužilaštvo			
<p>5.9. Preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi zabranile obavezno alternativno razrješenje sporova, uključujući medijaciju i pomirenje, u odnosu na sve oblike nasilja obuhvaćene Konvencijom.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj prekinutih postupaka medijacije u odnosu na ukupan broj prekinutih medijacija ➤ Broj obuka medijatora u cilju prepoznavanja svih oblika nasilja u porodici ➤ Razmotrene izmjene Zakonika o krivičnom postupku u cilju ograničenja upotrebe instituta odloženog krivičnog gonjenja kod krivičnih djela nasilja u porodici I krivičnih djela protiv polne slobode 	<p>Ministarstvo pravde</p> <p>Sudovi</p> <p>Tužilaštvo</p> <p>Centar za alternativno rješavanje sporova</p>	I kvartal 2024-IV kvartal 2027	Redovna sredstva	

OBLAST 6 POGLAVLJE VI	POGLAVLJE VI ISTRAGA, SUDSKI POSTUPAK, PROCEDURALNO PRAVO I ZAŠTITNE MJERE				
OPERATIVNI CILJ 6	<i>Osigurati adekvatne zakonske uslove da se istrage i sudski postupci sprovede bez neopravdanog odlaganja, kako bi se obezbijedili djelotvorna istraga i sudski postupak za sva krivična djela obuhvaćena ovom Konvencijom.</i>				
INDIKATORI	<i>Početna vrijednost 2023. godina</i> <i>1535 podnijetih zahtjeva</i>	<i>Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina.</i> <i>Povećanje za 10%</i>	<i>Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina.</i> <i>Povećanje za 20%</i>		
Mjera	Indikator rezultata	Nadležna institucija	Rok početka i rok završetka	Sredstva i Izvor finansiranja	Sredstva verifikacije
6.1. Jačanje kapaciteta nadležnih organa da obave procjenu rizika od smrtnosti, ozbiljnosti situacije i rizika od ponavljanja nasilja s ciljem upravljanja rizikom, i ako je neophodno, koordiniranog osiguranja i podrške.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Obezbijediti da svi relevantni organi sprovedu procjenu rizika za žrtve rodno zasnovanog nasilja i rizika od ponavljanja nasilja u skladu sa Protokolom ➤ Broj slučajeva u kojima je izrađen plan upravljanja rizikom (odnosno plan zaštite u skladu sa procijenjenim rizikom), razvrstano u odnosu na sve oblike nasilja obuhvaćeno ovom Konvencijom, u odnosu na ukupni broj prijavljenih slučajeva ovih djela, na godišnjem nivou 	Ministartstvo unutrašnjih poslova CSR	IV kvartal 2023-IV kvartal 2027	Redovna sredstva	
6.2. Preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere kako bi osigurale da odgovarajuće mjere zabrane	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj izrečenih mjera zabrane prilaska, odnosno mjere zaštite u odnosu na ukupan broj izdatih mjera, na godišnjem nivou. 	Ministarstvo pravde	IV kvartal 2023-IV kvartal 2027	Redovna sredstva	

<p>prilaska odnosno zaštite budu na raspolaganju u svim fazama prekršajnog i krivičnog postupka;</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj i vrsta izrečenih kazni za nepostupanje po naredbi policijskog službenika o udaljenju ili zabrani vraćanja u stan ili drugi prostor za stanovanje ➤ Broj pokrenutih krivičnih postupaka za kršenje mjera zaštite od nasilja u porodici u skladu sa KZCG ➤ Broj hitnih mera, uključujući i policijska naređenja, izdatih na godišnjem nivou ➤ Razmotriti izmjene zakonskih odredbi iz oblasti krivičnog zakonodavstva koje se odnose na zaštitne mjere i mjere bezbjednosti kako bi se osigurala zaštita žrtava tokom krivičnog postupka. 	<p>Ministarsvo unutrašnjih poslova</p> <p>Sudovi</p> <p>Tužilaštvo</p>			
<p>6.3. Poboljšati pristup besplatnoj pravnoj pomoći za žrtve svih oblika nasilja nad ženama na način predviđen Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći, posebno preduzimanjem aktivnih mjera za informisanje žrtava o ovom pravu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj odobrenih besplatnih pravnih pomoći žrtvama rodno zasnovanog nasilja u skladu sa zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći na godišnjem nivou u krivičnom i prekršajnom postupku ➤ Vrsta besplatnih pravnih pomoći žrtvama rodno zasnovanog nasilja u skladu sa zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći na godišnjem nivou u krivičnom i prekršajnom postupku 	<p>Sudovi</p> <p>Sudski savjet</p> <p>NVO</p>	<p>IV kvartal 2023-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	

--	--	--	--	--	--

OBLAST 7 POGLAVLJE VII	POGLAVLJE VII MIGRACIJE I AZIL				
OPERATIVNI CILJ 7	Omogućiti migrantkinjama koje su žrtve rodno zasnovanog nasilja da dobiju, iz humanitarnih razloga, autonomnu dozvolu boravka, kao i da se razviju rodno osjetljive smjernice koje imaju za cilj povećanje svijesti relevantnih aktera o posebnim potrebama zaštite za žene koje traže azil koje su žrtve ili su u opasnosti od rodno zasnovanog nasilja.				
INDIKATORI	<i>Početna vrijednost 2023. godina</i>	<i>Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta 2025 godina.</i>	<i>Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta 2027 godina.</i>		
Veći broji usluga podrške za strankinje koje traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori, a koje su žrtve rodno zasnovanog nasilja	0	3	5		
Mjera	Indikator rezultata	Nadležna institucija	Rok početka i rok završetka	Sredstva i Izvor finansiranja	Sredstva verifikacije
7.1. Podići svijest i informisanost migrantkinja, koje su žrtve krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici da imaju prava u skladu sa članom 59 Konvencije, a koja se tiču autonomne dozvole boravka bez obzira na vrijeme trajanja braka, gubljenja statusa prebivališta kao rezultata prinude na brak u inostranstvu, ili obustavu postupka protjerivanja	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Povećan broj žena migrantkinja koje su podnijele zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak iz humanitarnih razloga, za stranca za koga se pretpostavlja da je žrtva krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici (broj podnijetih zahtjeva). ➤ Broj smjernica kojima je podignuta svijest nadležnih službenika za sprovođenje postupka za odobrenje 	Ministarstvo unutrašnjih poslova	II kvartal 2024-IV kvartal 2027	Redovna sredstva	

<p>pokrenutog u vezi s boravišnim statusom koji zavisi od supružnika odnosno partnera.</p>	<p>dozvole za privremeni boravak iz humanitarnih razloga, za stranca za koga se pretpostavlja da je žrtva krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici (broj distribuiranih materijala).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj žena migrantkinja koje su potražile pomoć kao žrtve nasilja (porodičnog, seksualnog i sl...) 				
<p>7.2. Razviti rodno osjetljive mjere prijema i usluge podrške za lica iz sistema međunarodne zaštite, kao i rodno osjetljive smjernice za postupke međunarodne zaštite, koje obuhvataju utvrđivanje izbjegličkog statusa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj rodno osjetljivih smjernica za postupke međunarodne zaštite. ➤ Broj pružalaca usluge podrške za strance koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori, razvrstan prema: a) regionu/gradu b) vrsti pružaoca usluga (javni, privatni, civilni sektor) ➤ Broj žena koje su podnijele zahtjev za međunarodnu zaštitu, a na osnovu preživljenog nasilja (seksualno nasilje i kontrola reprodukcije u slučaju rasnog ili etničkog "čišćenja", proganjanja na osnovu vjere, nepoštovanja vjerskih normi i običaja i sl. 	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p>	<p>II kvartal 2024-IV kvartal 2027</p>	<p>Redovna sredstva</p>	
<p>7.3. Razvijati i sprovesti programe obuke o rodnoj</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Broj stručnih radnika Centra za prihvata i smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, koji su 	<p>Uprava za kadrove MUP</p>	<p>II kvartal 2024-IV kvartal 2027</p>	<p>Donatorska sredstva</p>	

komponenti azila u skladu sa Istanbulsom konvencijom	pohađali neku od obuka vezanih za zaštitu žena od nasilja ➤ Broj sprovedenih obuka, konferencija I sl.	NVO			
--	---	-----	--	--	--

6 | Opis aktivnosti nadležnih organa i tijela za praćenje sprovođenja programa

Praćenje sprovođenja plana (monitoring) je važan element samog procesa jer dozvoljava da se u hodu procjenjuje kvalitet sprovođenja nekih aktivnosti i shodno tome predlažu eventualno bolja rješenja i sam plan u nekim dijelovima mijenja.

Svi organi zaduženi za implementaciju mjera i aktivnosti iz domena ovog dokumenta dužni su na godišnjem nivou izvijestiti Ministarstvo rada i socijalnog staranja, a svake iduće godine godine Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo zdravlja o rezultatima i utrošenim sredstvima.

Sve aktivnosti iz Nacionalnog plana mogu biti dio lokalnih planova za postizanje rodne ravnopravnosti, planova za unapređenje socijalne inkluzije i pružanja usluga socijalne i dječje zaštite, planova za unapređenje kvaliteta života OSI, Romkinja i Egipćanki ili bilo kog drugog relevantnog lokalnog stretškog dokumenta koji obuhvata oblast nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

7 | Način izvještavanja i evaluacije

Za realizaciju Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) za svaku godinu biće imenovana Radna grupa za praćenje i izvještavanje o primjeni Nacionalnog plana. S obzirom na to da izrada i sprovođenje programa mjera iz Nacionalnog plana podrazumijeva međusektorski pristup na svakom nivou, izvještavanje o implementaciji Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) vršiće, po principu rotacije, ministarstva koja su uključena u implementaciju i to: Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo zdravlja. Tako će svako ministarstvo prepoznati svoju odgovornost i ulogu u implementaciji Nacionalnog plana i ostvarivanju rezultata koji su osnova za izvještavanje. Prvi izvještajni period biće septembar 2023. – kraj decembra 2024. Svi dalji izvještaji pripremaće se za period od godinu dana. Radna grupa za praćenje i izvještavanje o primjeni Nacionalnog plana će, nakon razmatranja i eventualnih korekcija, izvještaj o realizaciji Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) za određenu godinu prezentovati Koordinacionom odboru za koordinaciju, sprovođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprječavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, koji će ga razmatrati i davati

preporuku za njegovo usvajanje. Godišnji izvještaj će se upućivati Vladi Crne Gore koja će donositi odluku o njegovom usvajanju. Usvojeni izvještaji biće dostupni javnosti na sajtu Ministarstva rada i socijalnog staranja.

Finalna evaluacija tj. procjena uspješnosti čitavog plana biće urađena na kraju cijelog ciklusa tj. po isteku vremenski određenog perioda na koji je plan napravljen. Internu evaluaciju uradiće predstavnici organa nadležnog za ovaj dokument – Ministarstvo rada i socijalnog staranja, a eksternu će uraditi posebno angažovan evaluator/ka koji će predložiti metodologiju koja će uključiti sve relevantne aktere na lokalnom nivou (pružaoce servisa, korisnike, širu zajednicu).

Čitav proces praćenja uspješnosti realizacije biće rađen u odnosu na indikatore tj. pokazatelje uspješnosti.

Preporuke iz ovog dijela ugrađiće se u proces izrade novog dokumenta.

8 | Informacija za javnost o ciljevima i očekivanim učincima programa u skladu s Komunikacionom strategijom Vlade Crne Gore.

Osnovni cilj informisanja i komunikacije sa javnošću jeste obezbijediti vidljivost ovog dokumenta, i informisanje kako same ciljne grupe obuhvaćene ovim dokumentom, tako i nadležnih institucija i tijela koja su u skladu sa zakonodavnim i strateškim okvirom u Crnoj Gori zadužena za njegovo sprovođenje o postojanju i ciljevima samog plana.

Od izuzetne je važnosti obezbijediti i neposredno/direktno informisanje građana/ki u sprovođenju aktivnosti iz ovog plana, sa ciljem da se upoznaju sa pravima i sa rješenjima iz ovog strateškog dokumenta koja će omogućiti adekvatnu realizaciju obaveza iz Konvencije.

Plan komunikacije uključuje, ali nije limitiran na, sljedeće aktivnosti:

- Objavljivanje Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) na sajtu Vlade i promocija putem društvenih mreža;
- Slanje informacije medijima na lokalnom i nacionalnom nivou o sa ciljem da se informiše šira javnost;
- Slanje dopisa svim lokalnim samoupravama o usvajanju Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) i obavezi integrisanja ciljeva i mjera te planiranja aktivnosti na lokalnom nivou sa ciljem sprovođenja Istanbulske konvencije i ovog plana. Takodje uvođenje godišnjeg izvještavanja o sprovođenju istih.
- Obavještavanje organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom od nasilja nad ženama i nasilja u porodici, i organizovanje redovnih sastanka sa ženskim nevladinim organizacijama i

onima koje su licencirane za pružanje usluga socijalne i dječje zaštite iz oblasti pokrivenih Istanbulsom konvencijom u cilju kvalitetnije realizacije i monitoringa ovog Nacionalnog plana i;

- Organizovanje godišnje konferencije za medije o rezultatima sprovođenja Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)

9| Predlog budžeta za sprovođenje Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija)

Operativni cilj	Budžet	Donatorska sredstva
1. Obezbijediti unapređenje i zaštitu prava svakoga, posebno žena, da živi slobodno od nasilja kako u javnoj tako i u privatnoj sferi u skladu sa principima jednakosti i nediskriminacije.	1.000.000,00 eura	/
2. Djelotvorne, sveobuhvatne i koordinisane politike širom države podržane svim potrebnim institucionalnim, finansijskim i organizacionim strukturama.	2.000.000,00 eura	35.000 eura
3. Postizanje ravnopravnosti polova i sprečavanje nasilja nad ženama kroz promjenu društvenog i kulturnog ponašanja žena i muškaraca, iskorjenjivanje predrasuda i rodnih stereotipa, adekvatne	15.000 eura	513.000,00 eura

<p>obuke svih stručnjaka, kao i programe za počiniocce nasilja kako bi se spriječila dalja viktimizacija žrtava rodno zasnovanog nasilja.</p>		
<p>4. Uspostavljanje i jačanje zakonodavnih ili drugih mjera, u skladu sa međunarodnim pravom, u pružanju zaštite i podrške žrtvama i svjedocima svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom, zasnovanih na razumijevanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz rodne perspektive usmjerenih na ljudska prava i bezbjednost žrtve.</p>	<p>957.000,00 eura</p>	
<p>5. Stvaranje nužnog zakonodavnog okvira za sprečavanje nasilja nad ženama, da se žrtve štite od dalje viktimizacije i da se osigura snažna intervencija i procesuiranje od strane organa za sprovođenje zakona.</p>	<p>/</p>	<p>40.000,00 eura</p>
<p>6. Stvaranje uslova da se istrage i sudski postupci sprovode bez neopravdanog odlaganja imajući u vidu razumijevanje nasilja iz rodne perspektive, kako bi se obezbijedili djelotvorna istraga i</p>	<p>/</p>	<p>4.000,00 eura</p>

sudski postupak za sva krivična djela obuhvaćena ovom Konvencijom.		
7. Osigurati praktičnu primjenu člana 52. Zakona o strancima koji omogućava migrantkinjama koje su žrtve rodno zasnovanog nasilja da dobiju, iz humanitarnih razloga, autonomnu dozvolu boravka i razviju rodno osjetljive smjernice koje imaju za cilj povećanje svijesti relevantnih aktera o posebnim potrebama zaštite za žene koje traže azil koje su žrtve ili su u opasnosti od rodno zasnovanog nasilja.	/	2.000,00 eura
Srednjoročna evaluacija	2.500,00 eura	/
Ukupno po izvorima finansiranja:	3.974.500,00 eura	594.000,00 eura
UKUPNO NP 2023 - 2027:	4.568.500,00 eura	